

Izhaja vsak petek opoldne.

Naslov: Trst-Trieste
Casella Centro 37

ali pa: via Goppa 17/III.

Izdaja: konsorcijska Malega lista

MALI LIST

TEDNIK ZA NOVICE IN POUK.

Stane: ena številka 20 stotink.

Eno leto 8 lir

Pol leta 5 lir

Četrť leta 3 lir

Urednik Ivan Presel

Male novice

Mali koledar.

Sreda, 24. decembra: vigilijska. — Četrtek, 25.: Rojstvo Jezusa Kristusa. — Petek, 26.: Štefan. — Sobota, 27.: Janez Evangelist. — Nedelja, 28.: Nedolžni otroci. — Ponedeljek, 29.: Tomaž, škof. — Torek, 30.: David. — Sreda, 31. decembra 1924.: Silvester. — Četrtek, 1. januarja 1925.: Novo leto.

Konecno.

Listi poročajo, da se vlade posvetujejo o tem, da bi odpravile vidiranje potnih listov. O tem je razpravljala zadnjič tudi vnanji minister Jugoslavije Ninčič, ko se je mudil v Rimu. Ako bo tedaj splošni sporazum med obema vladama podpisan, upamo, da bodo tudi uresničene olajšave glede potnih listov.

Na Sveti gori

dobro napreduje delo za vspostavo cerkve. Novozgrajena stavba je že dobila streho.

Trgovsko vsenčilšče.

Trgovska visoka šola «Revoltella» v Trstu je dobila pravice vsenčilšča. Podelila je že nekaterim gojencem doktorski naslov.

Samuel Gompers.

Dne 13. decembra je umrl. Bil je predsednik delavske zveze v Severni Ameriki. Slaven je postal, ko ga je Wilson privedel v Pariz kot svetovalec v stvareh delavske postavodaje.

Nikolajevič.

Ruski veliki knez Nikolajevič, bivši vrhovni poveljnik carske armade, baje zopet zbira vojsko proti boljševikom. Če je kaj na tem, so odzadaj evropske velesile, ki se zadnji čas veliko posvečujejo na tajnem, kako bi zatrlje boljševike. Če Nikolajevič nabira čete, jih torej govtovo nabira za angleški in francoski denar. Seveda bi mogel imeti kaj uspeha le na ta način, da si med Rusi pridobi pristašev. Morda računa tudi na notranji spor med Trockim in Žinov. Če pa bo kaj kruha iz te moke, kdo ve?

Naši vojaki.

Iz Gorice pošiljajo pozdrave domačinom: Novak Fran iz Grobišča, Gorup Peter iz Matenjevasi, Požar Josko iz Nove Sušice, Ogrizek Vinko iz Orehka, Knafelc Ivan iz Narina, Dolenc Avgustin iz Rakitnika.

Iz Tolmina: Česnik Anton, Nadoh Jozef iz Palčje, Smrdel Jozef s Kala, Ogrizek Janez s Prestranka, Jurca in Milavec iz Postojne, Medved z Male Pristave, Volk Anton iz Volč.

Pozdrave so poslali tudi alpinisti 4. polka.

Vesele božične praznike in srečno novo leto voščijo nadalje: Udovič Fran, Jelšane; Lukač Ivan, Rodik; Vizin Stanko, Kronberg; Uječ Ivan, Starad; Šabec Andrej, Zagorje; Bele Friderik, Kopriva; Brne Fran, Jasen; Kosuta Anton, Vitovlje; Kumar Fran, Števerjan; Kumar Anton, Brestje; Šajn Fran, Koritnice; Slosar Jozef, Zabiče; Stambul Kazimir, Brgud; Potočnik Jozef, Novokračina; Murovec Peter, Illova; Mavrič Izidor, Sv. Lovrenc; Macora Fran, Breginj; Lapanja Štefan, Jagerske; Lokateli Alojz, Prvačina; Hvala Henrik, Gor. Trebuse. Vsi od 19. polka gorskega topništva v Florenci.

Pratko prodaja trgovina.

Brata Dolenc. Ajdevičina.

Današnja številka obsega 8 strani.

Božična priloga.

Govor poslanca Besednjaka.

Lepa uprava.

Železniška uprava je v naši Juliji na psu. Neki trgovec iz Trsta nam sporoča sledeči slučaj, ki prav kriči po re-meduri: «Dne 14. t. m. poslal sem iz Gorice vagon sadja v Trst. Cel teden ga ni bilo na določeno mesto. Grem na Opčine in ga iščem. Reklj so, da mi bo vstreženo, če kaj plačam. Dal sem nekaj lir, pa vagona le niso našli. Nadaljevati moram pot v Gorico in iskati izgubljeni vagon. Tudi za reklamacijo zahtevajo plačilo. — Z Opčin 20. XII. K. M. — Tako piše ta trgovec in koliko podobnih slučajev se dogaja.

Ljudska pratika.

Mnogi so jo že prejeli, drugi jo še dobe. Kdor plača do novega leta naročnino za «Mali list» za celo novo leto, jo dobi zastoj. Drugi jo lahko kupijo za 2 liri pri razprodajalcih.

Rak ozdravljiv.

Italijanski zdravnik dr. Samboni je baje odkril bacile (t. j. razplojevalne glivice (one grozne bolezni, ki ji pravimo rak. Ta bolezen je delala doslej velike težave zdravnikom in velik strah ljudem. Če pa so odkriti bacili, upati je, da se najde počasi tudi uspešno sredstvo proti njim.

Beleške.

Korošec — edinjaš? Pri tržaški »Edinosti« so postali zelo domišljavi. Brali so govor, ki ga je imel Korošec v Celju pred zaupniki Slovenske ljudske stranke. Korošec je tam poudaril, da v sedanjem volivnem boju, ki se vrši v Sloveniji, morajo iti vsi Slovenci edini v boj, ker sedaj ne gre pretekati se, kdo je socialist, kdo komunist, kdo klerikalec, kdo liberal, nego treba se je odločiti, ali za slovenstvo ali proti slovenstvu. Politični položaj je treba presojati z vidika celega naroda, ne samo z bolj ali manj ozkega strankarskega stališča. Ko so edinjaši ta sijajni govor brali, so rekli: «Korošec je postal edinjaš. Tudi mi tržaški edinjaši smo stranka vsega naroda, vseh stanov, vseh prepričanj.» — Gospodje pri »Edinosti«, bodite vendar bolj skromni! Vi v Trstu, pa Slovenska ljudska stranka, to je komaj ena proti sto. Vi sploh niste nobena velika stranka. Kje neki imate pristaše, kje organizacijo, kje program, kje delo? Vi ste majhna klika, ali če hočete kličati; vi sploh ne vodite naroda tukaj, kakor ga vodi Slovenska ljudska stranka tam; vi si le domišljate, da vas narod sledi. In ste še ponosni, ker nimate programa! Pa Slovenska ljudska stranka je ravno zato zbrala v svojem taboru vse Slovence, ker ima program, s katerim se lahko postavi, ker ima organizacijo, v kateri ljudi združuje, ker ima moč, ki ne sede v tronu čakajoč, da se jim mili narod pokloni, ampak gredo med narod, da ga uče in vodijo. Če bi vi posnemali Kreka in Korošca, tudi vi bi danes lahko govorili v imenu vseh primorskih Slovencev in Hrvatov. Pa vi ste nekoč Kreka podili iz Trsta. Vi niste hoteli take stranke, kakor je danes Slovenska ljudska stranka, odločno ste izrekli ponovno, da je nočete. Ostali ste pri svoji godlji. Danes pa se držnete primerjati se s Slovensko ljudsko stranko. Ne, ne, gospodje advokati! Le

ponižni ostanite, ker ste vsak dan bolj majhni.

Cucki. — Avgust Praprotnik je bil nekoč pri Jadranski banki v Trstu. Po vojni je začel »delati« v Jugoslaviji. Je grozovit Jugoslovian, državotvoren element, gori za narodno in državno edinstvo in dela za »nacijo«. Ustanovil je «Slavensko banko» (po naše «slovensko banko»), nacionaliziral (ponarodil) je Trboveljsko premogokopno družbo, nagrabil milijone in, da se na kratko izrazimo, je ves nacionalen, kar ga je. V Trst pa pošilja njegova banka kuverte z nemškimi nadpisi: «Slawische Bank» in v kuverti nemško pisanje. O du lieber Augustin! Tu se vidi, koliko je vreden tisti nacionalizem, ki se repenči po Ljubljani, kakor cucek po domači veži. Seveda kapitalistu je nacija samo neumna Nace, ki dela za njegov žep.

Čedne številke.

Bogataš Rockefeller plača letno 7.435.000 dolarjev ali 150 milijonov lir davka, bogataš Ford (tovarna avtomobilov) pa nad 50 milijonov lir. Bokser Dempsey, ki se bori na pesti v gledališčih, plačuje osebne dohodnine 700 tisoč lir.

6:1.

Nekateri naši prijatelji se boje, češ saj ne bomo vztrajali. Edinjaši streljajo 6 krat na teden, mi pa le enkrat. — Na to odgovarjamo: tudi fašisti so bili vsemogočni, danes so slabji in pride čas, ko jih ne bo. Edinjaši so močni: imajo dnevnik, za sabo imajo velike denarne zavode, imajo sami milijone, mi nimamo ne enega ne drugega. Toda mi se zavedamo resnice in pravice, dočim se oni zavedajo, da so v krivici, zato tako ropotajo. Prej ali slej prodremo z resnico. In ta dan ni daleč!

Še pet ali deset let!

Mussolini je imel v Busto Arsizio govor ter rekel: «Ako se da moji vladi še pet ali deset let življenja, bo postala Italija voditeljica celega sveta». Zlobni jeziki pa pravijo, da ako bi tako dolgo vladal on — bi ne bilo le konca snoparstva, ampak sploh cele države.

Nemško zlato.

Za vojno odškodnino je dobila Italija 18 milijonov 892 tisoč 414 zlatih mark za prvo četrtletje po določenih Dawesovega načrta. Zlata marka je vredna približno pet papirnatih lir. Invalidi pa še čakajo in čakajo in čakajo....

Pravni vestnik.

Že par let izhaja ta list, ki stane letno 36 lir. Človek bi bil tega lista zelo vesel, ako bi res bil to, kar bi moral. Žal pa je pisan tako visoko, da ne bo nikoli dosegel cilja, ki si ga je postavil. List mora priti v roke urednikov, ki bodo znali poljudno tolmačiti zakon, sicer bo ostal le glasilnik nekaterih juristov in nič več.

Odkod toliko jetike v Trstu in okolici?

Opažamo dan za dnem, kako vozijo na tržaško pokopališče mlade ljudi. Skoro vse za jetiko. In zakaj? Lahek odgovor: preveč plesa, preveč razuzdanosti, preveč športa, preveč pijače, premalo skrbi za zdravje, premalo strogi starši!

MIHEC: Besednjak je besedil
Dobro je odrezal.

JAKEC: Je ministra razjezil,
v ošinjak podrezal.

Solidarnost na Goriskem.

Italijanski časnikarji v Gorici so sklicali občni zbor časnikarske zveze goriske ter so se postavili v prilog pregajanemu tovarišu Poldetu Kemu perle-tu od «Goriške Straže». V ostri resoluciji pozivljajo, naj goriski podprefekt že enkrat preneha z metodami, ki ne koristijo mirnemu sožitju obeh narodov.

Tiho delo.

Tržaška Marijina družba razdeli letos med uboge otroke okrog 80 narejenih oblek. To je delo krščanske ljubezni!

Dijaska Matica

opozarja ponovno, da je rok za vlaganje prošelj za redne podpore že zdavnaj (31. avgusta t. l.) potekel. Ker so razpoložljiva sredstva že razdeljena, se naproša, naj se za sedaj ne vlagajo nove prošnje ne za redne ne za iz-

Ubogi Trocki.

Sovjetski komisar vojske ima hude spore s svojimi tovariši. Ker mož uživa velik ugled, mu ne morejo lahko doživeti, vendar je ob gotovih časih težko bolan ter se hodi zdraviti kam daleč iz Moskve. Sedaj so ga menda zopet poslali na Krim pa že napovedujejo, da bo kmalu zdrav. Pa to so same politične bolezni in ozdravljenja. Pomenijo pač, da tudi v sovjetski vladi ne gre vse po olju, ampak včasih hučo zaškriplje.

Moč italijanske oborožene sile.

V svojem govoru v senatu je Mussolini navedel sledeče številke o italijanski oboroženi sili: Armada šteje tačas 213.708 mož, od tega 197.940 letnika 1904 in 15.768 stalno službečih; karabinjerjev je okroglo 55.000, a se njih število v bodoče dvigne na 60.000; mornarica ima 45.000 enot, finančna straža 27.000, aeronavtika (zrakoplovstvo) 10 tisoč; skupaj tedaj 340.708 mož. Milicija šteje 139 legij po 1000 mož ali 139.000 mož.

Preveč denarja.

Ameriški senat je dovolil 141 milijonov dolarjev, da se zgradi 11 novih bojnih ladij križark. Sedaj je denar v Ameriki in zato se utegne tudi vojna preseliti v to blaženo Dolarijo. Vsekakor ameriški zgledi niso tako sve-ti, kakor ameriške pridige.

Temu nese.

Lloyd George, nekdanji prvi minister Velike Britanije (Anglije), ima sedaj čas in piše članke v angleške in ameriške časopise. Pa ne zastoj. Njemu to donaja letnih 20 tisoč funtov, kar se bere po naše 2 milijona lir. To je zaslužek!

Ali ste kupili pratiko?

Slovaki v boju za avtonomijo

K Čehom.

Z radostjo in navdušenjem so Slovaki sprejeli dan svobode 28. oktobra 1918. Kakor da je vstalo vse, od mrtvih, tako so se na Slovaškem razveselili novega svobodnega življenja. Dobro slovaško ljudstvo, katerega so kulturno, gospodarsko, socialno in politično zatirali Mažari, je videlo v nastanku češkoslovaške države izpolnjene svoje želje po svobodi in samostojnosti. Ker so bile češkoslovaške legije prostovoljcev še v inozemstvu, Slovaško pa je bilo treba očistiti Mažarov, je organiziral mladi in agilni urednik Jan Michalko «I. polk slovaške svobode», katerega so sestavljali slovaški prostovoljci. Ž njim je zavzel vso severno Slovaško. Koliko veselje je vladalo na Slovaškem vsled osvobojenja priča takozvana Marinska deklaracija, katero je podal Slovaški Narodni svet 31. oktobra 1918, s katero so se Slovaki izrekli za zedinjenje s Čehi v češkoslovaško državo.

Bratska oholost.

Sprva je bilo razmerje med Čehi in Slovaki pristrano, toda kmalu so se pojavili znaki češke vladohlepne politike. Čehi niso samo zasedli uradov izključno s svojimi ljudmi, marveč so z ne-taknostjo užalili verska čustva ljudstva, kar je rodilo odpor. Čehi so tudi preveč podcenjevali Slovake; obnašali so se bolj bahato kot svojčas Mažari.

Centralisti.

Pod takimi okolnostmi se je začelo na Slovaškem razvijati novo politično življenje. Stvorila sta se dva tabora: v enem so se zbrali avtonomisti, ki so zagovarjali slovaško narodno samostojnost, v drugem pa centralisti, ki so se postavili na stališče češkoslovaškega narodnega edinstva. S centralističnim programom je bila ustanovljena «Slovaška narodna in kmetijska stranka», katero vodita dr. Hodža in dr. Šrobar. V marcu leta 1919 so se od te stranke odcepili evangeličani, ki so si osnovali «Slovaško narodno stranko» z avtonomističnim protičeškim programom. Voditelj te stranke so advokat dr. E. Svedela, evangeličan škof Jur. Janoška in advokat dr. Bazovsky. L. 1922. se je dr. Hodžova stranka združila s češko agrarno stranko Švehlovo. Časopisje te stranke na Slovaškem je popolnoma v čeških rokah. V Bratislavi izhajata dva dnevnika agrarne stranke «Slovensky Dennik» in «Slovenska Politika», ki jih izdajajo češkomoravska tiskarska podjetja — torej češki kapital. — «Slovensky Dennik» je goreč zagovornik in razširjevalec centralizma. Agrarna stranka ima v parlamentu 11 slovaških poslancev. Druga centralistična stranka je češkoslovaška socialno demokratska stranka, katero vodita na Slovaškem dr. Dürer in dr. Markovič; v parlamentu ima 23 slovaških poslancev. Tretja centralistična stranka so češkoslovaški narodni socialisti z 4 slovaškim mandatom. Iz odpadnikov Narodne stranke je L. 1923. osnoval dr. Ivanko «Češkoslovaško narodno demokratsko stranko», ki je tudi centralistična. Značilno je, da imajo vse te stranke, ki si rade pridevajo pridevek «državotvorne», Čeha za svoje glavne tajnike.

Avtonomisti.

Drugi tabor tvorijo avtonomisti. Najmočnejša avtonomistična stranka je «Slovaška ljudska stranka», katero vodita pater Hlinka in dr. Tuka, bivši vseučiliški profesor. Pri zadnjih volitvah za državni zbor je dobila ta stranka samo 12 poslancev, toda pri občinskih volitvah leta 1923. meseca septembra je dobila že 70 odstotkov vseh slovaških glasov. Glasilo stranke je «Slovak» v Bratislavi. Hlinka je danes voditelj slovaškega naroda. On je spreten politik, kateremu je uspelo, da

je popolnoma razbil na Slovaškem centralistični tabor. Proti Pragi vodi Hlinka ostro in neprestano opozicijo. Posrečilo se mu je, da je pridobil za avtonomistično misel tudi slovaške evangeličane, zlasti največjega slovaškega pesnika Martina Razusa. Hlinka ima za seboj tudi vse slovaške izseljence v Ameriki. — Druga avtonomistična stranka je že omenjena «Slovaška narodna stranka», katero vodita Razus, dr. Stodola ter drugi. To je stranka mlajše slovaške inteligence. Avtonomistični program zagovarja dalje «Slovaška neodvisna socialistična stranka», ki pa ima zelo neznamno število pristašev na Slovaškem. V zad-

njem času zagovarjajo čisto avtonomistično misel tudi komunisti.

Avtonomija bo zmagala.

Danes bijejo slovaški avtonomisti s centralističnimi strankami ljut boj. Glavno geslo avtonomistov je: pravo slovaškega jezika in okrepitev krščanske kulture napram češkemu liberalizmu. Da pomiri avtonomiste, je praška vlada razdelila Slovaško na okrožja (županije); s tem nadomestkom pa Slovaki niso zadovoljni. Slovaška ljudska stranka se je v preteklem letu obrnila na inozemsko javnost, češ da jo je češka javnost nalagala, ker je napravila Slovake za Čeha, kar pa oni niso. Sta dva naroda in ne en narod. Po prihodnjih volitvah bo vsa Slovaška v avtonomističnem taboru, to je danes že čisto gotovo.

Kako je s politiko

Vladna kriza.

Ponavadi se govori o krizi, kadar vlada odstopi. Tega Mussolini še ni storil, vendar se lahko govori o krizi, ker se vladi zelo maha dosedaj tako trdno stališče. Med fašisti sta dve struji: eni so za pomirjenje v narodu, za red in zakonitost, drugi so za brezobzirno strahovanje. Če bi obveljala volja teh poslednjih, seveda ne bi vlada nikoli odstopila, ampak razbijala glave svojim nasprotnikom. Če pa obvelja mišljenje prvih, ki so za red in zakonitost, potem se lahko govori o vladni krizi, ker med ljudstvom dan za dnem narašča gnev in srd proti fašizmu.

Mussolini na razpotju.

Odločitev med obema strujama fašizma je v rokah Mussolinija. Dosedaj so ga verno poslušali vsi fašisti. Čuti se pa, da sam Mussolini ni gotov, da ne ve s katero strujo bi potegnil. Dosedaj se je vzdrževal z nasiljem, toda vedno bolj popušča nasprotnikom in se vrača, prisiljen po razmerah na polje ustavne politike in zakonitih sredstev. To pa nasilnim fašistom ni všeč, posebno zato, ker imajo veliko kazenskih paragrafov na vesti, in če obvelja struja reda in zakonitosti, se lahko zgodi, da marsikateri konča v sramotnem zaporu. Ti nasilneži tišče v Mussolinija, naj začne zopet na debelo mesariti po Italiji, da se ustrahuje opozicija. Tako je torej Mussolini na razpotju in si ne ve odgovora: «Kam drži na levo cesta, kam pelje na desno pot?»

Giunta.

Giunta (izgov. Džunta) je naš star znanec. On je požgal tržaški «Narodni dom» takrat, ko je bil na vladi še Janez Giolitti, krušni oče snoparije. Giunta vsa Italija šteje v posebno za slugo tisti požig in on je postal državni poslanec za Trst, potem celo podpredsednik zbornice. Delal je pa tudi druga nasilja, katerih mu Italija ne piše v dobro. In dočim ga hvalijo za požig «Balkan», zmerjajo ga, da je on organiziral napad na poslanca Fornija. Fornija so hoteli ubiti v Milanu, pa jim ni šlo posreči. Sedaj, ko se je posrečilo udariti Balbo-ta, je opozicija zamahnila tudi proti Giunta. Objavil so pisma, ki dokazujejo njegovo krivdo. Vse se je začelo zgražati, da ima fašistovski parlament takega človeka za podpredsednika. Sedaj pa je celo sodišče v Milanu vzelo moža na piko in zahtevalo od parlamenta, naj ga izroči, da ga bodo sodili.

Demisija.

Giunta je radi lepšega izjavil, da odstopi z mesta podpredsednika, češ da bo pred sodiščem obranil svojo čast. Pa zbornica je njegov odstop odklonila. Fašisti so torej svojega tovariša vzeli v obrambo. To pa ni bilo všeč pristašem Giolitija in Salandre. Poslanec Boeri je govoril, da Giunta mora pred sodišče. Ko je tako govoril, ga je Mussolini nahrulil: «Sram vas bodi, da ste bili izvoljeni na fašistovski listi. Vi

odstopite!» Na te ljubeznivosti je nastala med nefašisti velika nevolja. Stari veljavni Salandra je zapustil zbornico v znak protesta. Boeri je res odstopil kot poslanec.

Cincanja.

Mussolini se je spet ustrašil rastočega ogorčenja in začel stvar obračati. Zbornica ni vzela na znanje odstopa poslanca Boeri-ja. Giunta pa je moral vnovič zahtevati od zbornice, da mu odvzame breme podpredsedniške službe. Mussolini je ukazal nato poslancem, da morajo vzeti Giunta odstop na znanje. Spet so ubogali, čeprav z godrnjanjem.

Zborovati so hoteli.

Med tem ko so Giolitti, Orlando in Salandra jezni na Mussolinija, ker je prvokrat branil Giunta, so fašistovski skrajneži jezni nanj, ker ne da še povelja za razbijanje glav. Zato so sklicali nekak zbor nezadovoljnih, pa Mussolini jim je to prepovedal. Za sedaj torej Mussolini še drži vajeti v rokah, čeprav ne več tako močno in sigurno kakor dosedaj.

NA DELO ZA MALI LIST

Prazniki so tu in ob novem letu se obnavlja naročnina na «Mali list». «Mali list» pove vse na kratko in jedrnat, tako bo tudi tukaj.

Čim več naročnikov bo imel list, tem boljši bo. Zato se dajte vsi, možje, fantje, žene in dekleta, na agitacijo za «Mali list».

Možje! Kateri list je lani skozi vse leto tako poljudno tolmačil gospodarske zadeve, zlasti še nove davčne zakone, tako odločno branil pravice našega kmeta, kakor «Mali list»? Nobeden!

Fantje! Vi boste po smrti očeta prevzeli vodstvo našega naroda po vaseh in mestih. Kateri list vam nudi toliko socialne izobrazbe, ki vam je nujno potrebna, kakor ravno «Mali list»? Nobeden drugi!

Žene! Naš narod ima dva nasprotnika; narodni nasprotnik nam hoče vzeti jezik; notranji nasprotnik, to je domači kapitalizem, pa hoče še bolj zaslužiti in gospodarsko poteptati naše kmetijske domove, naše delavske, obrtniške in uradniške družine. Kateri list je z odločnostjo branil to delovno ljudstvo proti domačim podeželskim oderuhom in kapitalističnim pijavkam iz mesta? Bil je «Mali list»!

Dekleta! Kateri list v Trstu je tako odločno branil pravico slovenskega naroda, da je bil dvakrat klican pred sodnika? Bil je «Mali list». Ali ste pozabile, da je «Mali list» skozi 18 mesecev priobčeval iz vseh slovenskih pisateljev najvažnejše bodrilne besede, ki so se nanašale za lepoto in potrebo obrambe slovenskega jezika?

Možje, fantje, žene in dekleta! Naročite si «Mali list», ki je glasilo slovenskega ljudstva!

ZANIMIVOSTI

Znati je treba.

Smešno povest pripovedujejo o nekem mornarju, ki je slučajno padel v morje. Šel je pod vodo in vsakdo je mislil, da je utonil. Vendar je prišel na vrh, se prijel za ladjo in se vlekel z njo, ne da bi ga bil kdo zapazil. Namesto da bi šel na krov, se je skril in se ni dal videti prej, nego nekaj ur pozneje. Ko so ga drugi mornarji spet zagledali, so se jako čudili, kajti vsi so mislili, da so ga pustili daleč zad, kajti ladja je plula hitro, ko je bil padel v morje. Ko so ga vprašali, kako in kaj, jim je natvezel, da je plaval za ladjo in da jo je šele zdaj doplaval. Odslej so ga gledali kakor najčudovitejšega plavača na svetu.

Ladja pride v Zapadno Indijo. Ko je prišla, so mornarji povsod pripovedovali o slovitem plavaču. Neki črnc, najboljši plavač na otoku, ki je slisal o tem, mu je ponudil, naj bi plaval za stavo z njim, da se bo videlo, kdo od njiju je boljši. Mornar, ki je bil pravzaprav slab plavač, je dobro vedel, da ga bo črnc kmalu pustil zadaj, če ne iztakne česa, kar bi mu ohranilo sloves plavača.

Ko pride dan tekme, začne tlačiti v torbo velike množine kruha in mesa ter eno ali dve steklenici sladke vode, ter pozove tudi črnca, naj se enako preskrbi, ker bosta dolgo zunaj na morju. Ko zamorec to čuje, se začne vznemirjati in vpraša mornarja, kako daleč namerava plavati. On odgovori, da misli plavati do Tabago. Ta odgovor spravi ubogega zamorca od svo srčnosti, ker je vedel, da je do otoka Tabago najmanj štirideset francoskih milj. Nemudoma umakne stavo, rekoč, da bi prav tako lahko poskusil plavati z ribami, kakor s človekom, ki lahko plava do Tabago.

Poroka, razporeka in špekulacija.

Na Ruskem velja pod novimi gospodarji civilna poroka in razporeka. Je pa na Ruskem tudi postava, da mladenič nemanič, ki se oženi, dobi od države določeno mero zemlje, kakor se je delila poročenim. Te nove postave, drugo dobro, prvo zanič, so začeli falotje kombinirati. Nemanič-nepridiprav se dogovori s kako staro žensko in jo pelje pred komisarja: to je moja žena, ta moj mož. Poroka se vpiše, fant dobi zemljo. Čez kvatre prideta zopet h komisarju: ta ni več moj mož, ta ni več moja žena. Komisar prikima, zapiše: zdaj sta prosta. Zunaj fant odšteje ženski njen zaslužek, zemljo pa obdrži, dene roke v žep in si veselo zažvižga «od prelub'ga ledik stanu». Ker se taki slučajji večkrat dogajajo, so jeli komisarji to špekulacijo preganjati. En tak je bil zaprt šest mesecev. Pa če mu ostane zemlja, ne bo še tako draga.

Moder sodnik.

Turški ribiči so odšli na lov. Ko so se vrnili zopet domov, je opazil eden izmed njih, da mu je bila za njegove odsotnosti ukradena vrv. Odsel je takoj h kadiji, t. j. turskemu sodniku, ki je poklical vse ribiče in jih zaslišal. Toda nihče ni hotel priznati krivde. Kadija je nato poizkusil drugače. Dal je vsakemu ribiču po eno vejico sipka, da jo ponese domov. «Vse te vejice so enako dolge», je dejal kadija ribičem, «tistemu, ki je kriv bo vejica čez noč zrastle». Drugi dan so se ribiči zopet zbrali pred kadijo in mu pokazali svoje vejice. Kadija pregleda vejice in se obrne takoj k najmlajšemu, rekoč: «Ti si kriv, ker si odrezal kosček vejice, misleč v strahu, da ti je res zrastle». Tako je vsled kadijeve modrosti prišel okradeni ribič do svoje vrvi, tat pa do zaslužene kazni.

Za Jugoslavijo stane

Mali list L 18.40

Vsem družinam slovenske domačije

vesele praznike in mir božji!

Pojdimo do Betlehema in pogledimo to reč

Prečudna slika! Do globokih src gre njena moč. In moč njene umetnosti je živa resnica. Najnežnejše strune našega srca se zabrne ob samem začetku drugega poglavja v evangeliju sv. Luke: »ZGODI SE PA TISTE DNI, DA IZIDE POVELJE OD CESARJA AVGUSTA...« In pred nami se razgrne v duhu brezmejnega rimskega velevala, segajoča od meja Prednje Azije tja do valov atlantskega oceana. Na njenih mejah po dolgem času slednjič počiva zvenket orožja pod Avgustom-Vzvišenim: vojaštvo se posveča delom miru. Skrivnostna je ta tišina. To je pihljanje vetrice, v katerem je čutil nekoč Elija blizino božjo. »Gospod je blizu«. Da, blizu se drugi Avgust, neskončno Vzvišeni, v prečudni Skrinji Zaveze prihaja v mesto Davidovo. »In ti, Betlehem, zemlja Judova, nikakor nisi najmanjši med knezi Judovimi, kajti iz tebe izide vojvoda, ki bo vladal moje ljudstvo Izrael.«

»In njegovi ga niso sprejeli.« Zunaj mesta v borni votlini poljske Varuh device siromašen zaklon pred nočnim mrzom. V kotu stoje jasli, v njih pest slame. To je posteljica za kralja nebeskega, za božjega sina. A solzo žalosti nad bedno to zibelko prežene vir hvalečnosti, ki zalije oči Matere, ko poklekne pred ta žrtvenik Ljubezni in ji vdruga prikipi iz srca njen prelepi magnifikat: »Moja duša poveličuje Gospoda in duh moj se raduje v Bogu, mojem Zveličarju.«

»IN PASTIRJI SO ČULI V TISTEM KRAJU POD MILIM NEBOM IN SO STRAŽILI PO NOČI SVOJO ČEDO. IN ANGEL GOSPODOV PRISTOPI K NJIM IN BOŽJA SVETLOBA JIH OBIJE IN SILNO SE PRESTRAŠIJO. IN ANGEL JIM REČE: NE BOJTE SE, ZAKAJ GLEJTE OZNANJAM VAM VELIKO VESELJE, KI BO VSEMU LJUDSTVU: DANES SE VAM JE RODIL ZVELIČAR, KI JE KRISTUS GOSPOD, V MESTU DAVIDOVEM.« O radostna vest! Kako so zaplala srca tem prostim možem ob velikem oznanilu: Kristus se je rodil! »Sedemdeset tednov je okrajšan nad tvojim ljudstvom in nad tvojim svetim mestom, da se neha odpad in konča greh in izbrise hudoba, in da dojde večna pravičnost...« Blagor njim, ki so ušakali, da se je napoved izpolnila. Preprosta srca so se odločila k dejanju: poklonimo se Mesiji! Angel pa nadaljuje: »IN TO VAM BODI ZNAMENJE: NAŠLI BOSTE DE-TE V PLENICE POVITO IN V JASLI POLOŽENO.«

In ko v teh vzradočenih dušah burno polje se nezapeta pesem nove nadzemjske sreče: glej spušča se z neba v polnočni tihoti dol v solzno dolino zbor, ki je pel do te blažene noči le pred božjim tronom. In srečni pastirji poslušajo novi spev, ki ga svet se ni slisal in ga ni umeval: »SLAVA BOGU NA VIŠAVAH IN MIR LJUDEM NA ZEMLJI, KI SO BLAGE VOLJE.«

Nebeska prikazen izgine. Ostaja pa blagovest. In pastirji gredo v ti temni noči za glasom razodetja božjega: simbol Cerkve, ki skozi realnost zemeljskega življenja vodi človeštvo v realnost nadnaravnega. »IN PRIDEJO JADRNO IN NAJDEJO MARIJO IN JOŽEFA IN DETE LEŽEČE V JASLIH.«

Malokateri slikar je našel toliko vernih učencev in pesnemovalcev kakor sveti Luka. Vsa krščanska umetnost in literatura odseva to nebesko sliko iz drugega poglavja njegovega evangelija. Pognala je korenine v srca narodov. Jaslice sv. Frančiška so tako prisrčna kopija one nedosegljive kompozicije, kopija, ki jo vsaka krščanska družina za te svete dneve postavi na družinski oltarček. In božična pesem, narodna in umetna skuša podati vsaj drobce onega občutja, ki vre neizčrpno izpod čopiča Marijinega slikarja:

Sveta noč,
blažena noč!
Vse že spi,
je polnoč...

Glej čudno se nebo svetli!
Kaj neki mora biti?

Na polnoči grede
potihnejo črede:
okrog Betlehema
je petje lepo.

Pastirci, iz spanja vstanite nocoj.
Le hitro na kvišku in pojte z menoj.

Glej, zvezdice božje migljajo lepo,
odprto široko je sveto nebo.

Angelsko petje se slisi v višavi:
Gloria, slava! Bogu se glasi.

Verna srca objema čar božične noči. Ko zagore lučke pri jaslicah, so vse oči uprte v to blede sliko velike zgodovinske resnice. In ko zadoni starodavna domača pesem: »Kaj se vam zdi, pastirčki vi, al' ste kaj slisali?« tedaj glas v grlu zatrepeta od ganotja, v srcu se bode tisočeri spomini in oči se orose od solza nedolžnega veselja, udanosti in ljubezni. In že nadaljuje cel zbor z navdušenjem: »Jaz vam povem, da precej grem za glasom v Betlehem.«

Vse drugačen glas ima veliki zvon v božični noči. Kakor bi ga angel-ske roke majale, doni milo in hkratu mogočno sredi nočnega pokoja, ko vabi k polnočnici: kakor klic Krstnika v pušavi: globok, opominjevalen, vabeč in tolazilen. Po potih in stezah se pomikajo luči, množice se zgrinjajo v cerkev; vsa razsvetljena je kakor nekoč bregovi betlehemske. Pri oltarju pojo duhovniki jutranjice: »Kristus nam je rojen. Pridite, molimo ga!« »Resnica je vzšla s tal zemeljskih in pravica se je ozrla iz nebes.« V zvoniku že raja zbor zvonov. V daljne vasi, do zadnjih hiš prodira melodija, kjer hišni varuhi primaknejo luč in odpro molitvenik, da bodo s srcem in z mislimi pri polnočni maši. V cerkvi pa zadoni zahvalna pesem in zabučne orgle. In ko vsa cerkev poje: Sveta noč, blažena noč, zdi se človeku, da se je odprl izgubljeni raj.

Na začetku polnočne mase pa navaja duhovnik besede Mesijeve: »Gospod mi je rekel: Moj sin si ti, danes sem te rodil. — Zakaj hrume narodi in si ljudstva vmišljajo prazne reči?« Iz deteta govori Kralj, gospodar zgodovine, kamen, ki so ga zidarji zavrgli, pa je postal Temelj.

Ali naj si tudi naše slovensko ljudstvo vmišlja prazne reči? Naj-li hrumi z neverniki? Naj-li zameta kamen, ki se je sprožil z nebes in naj zida na pesek?

Da ga Kamen potare »kakor lončarjevo posodo«? O ne, bratje: »Danes, ko zaslišite njegov glas, ne zakrknite svojih src!« Svetonočni zvon nas vabi: »Pojdimo do Betlehema in pogledimo to reč, katero nam je oznanil Gospod.« In nagli bomo »Marijo in Jožefa in dete«, o katerem gre glas:

VANJ BODO NARODI UPALI.

Naši božični običaji.

(Fr. Ločniškar).

Žalostno je, da med našim narodom leto za letom bolj izginjajo naši lepi narodni običaji. Batj se je, da bo z rodom, ki zdaj stopa proti mejnikom človeškega življenja, izginilo še to, kar je ostalo kot spomin na tako globoko čustvovanje našega naroda.

V mislih imam tu posebno naše stare častitljive božične jaslice.

Postavljanje jaslic se med našim ljudstvom vedno bolj opušča. To pa ne samo po mestih, temveč tudi na deželi. Izpodriva jih božično drevesce, navada, ki je razširjena zlasti med Nemci.

Oglejmo si vrednost teh dveh navad najprej z ozirom na duševno, srčno čustvovanje onih, ki so jim namenjene.

Spomnimo se, s kakim veseljem smo kot otroci iztikali za zelenim mahom po travnikih in gozdih! Ne mrz, ne sneg nas ni odvrnil od tega dela. — In potem to strokovnjaško preudarjanje, kako bodo stali pastirci z ovčkami, da se vsi vidijo in kralji na konjih v ozadju, nad njimi v ozračju — na tanki niti privezana pa zvezda - vodnica. Bolj v podnožju zelenega hrička pa hlevček z drobnim Jezusom, Marijo in Jožefom poleg oslička.

Ali ni pogled na to ubožno družbo vzbujal v nas sočutja in svečanega razpoloženja? Vsak pastirček nas je zanimal in kralji so nam pripovedovali čudežne reči o daljnjih, neznanih deželah, skozi katere so potovali.

Potem pa tisti prti pred jaslicami! Tega ni znal vsak narediti. Kupili smo jih za mal denar pri najboljših izdelovalcih. Koliko lepih narodnih okraskov je bilo v teh izdelkih, to še danes raziskujejo ljubitelji narodne umetnosti. Toda ti domači umetniki izumirajo in z njimi odhaja v grob in pozabljen je precejšen kos naše narodove umetniške duše. Novi rod se ne zanima več za to, preveč se je oddaljil od svojega naroda. Vidi le vnanji blesk, duša umira...

Na drugi strani vpeljujejo pri nas iz tujine zanešena božična drevesca. Okrasijo jih z umetnim snegom (pavolo), raznobarnimi trakovi, pozlačeni oreščki, slaščicami itd. Kako je to vse nenaravno, vse ponarejeno! Edino blesk lučic bi še nekaj vplival.

Toda kje je duša tega večera? Kje je ubogo dete, počivajoč prvo noč življenja v ubožnih jaslicah? Ni ga. Duše ni, le vnanji blesk in bahatost. Tu prinaša Jezus darove v obliki nezdravih slaščic, bombonov itd. z drugimi, morda potrebnimi predmeti. Pri jaslicah pa se nasprotno žrtvuje otrok za novorojeno Dete in on njemu poklanja svoje najboljše umetniške moči, svoje sočutje in svojo ljubezen.

Oh, bratje in sestre, ne dajmo, da bi kdaj naše jaslice zamrle!

J. SOKLIČ:

Božična bajka.

Zvezde zlate so sijale
z neba milo in sladko,
lahno, mirno, tiho plula
sveta noč je nad vasjo.

V koči borni dete bolno
v mukah vzdihla in ječi,
sklenjene ročice drobne,
v jaslice mu zro oči:

»O nebesko Dete, danes
si prišlo k nam na zemljo
in radost prineslo zopet
si na zemljo žalostno.

Detece, vsem srečo, radost
danes Ti rosiš v srce,
Detece nebesko, slušaj
in izpolni mi želje:

Vzemi me v nebesa sveta,
kjer se prestol Tvoj blesti,
gori v raj nebeski zlati
k Tebi srce hrepeni!»

Zvezde zlate so sijale
z neba milo in sladko,
lahno, mirno, tiho plula
sveta noč je nad vasjo.

Pa so angelci odnesli
sveto noč v nebo nazaj —
tam pri Jezusu uživa
srečno dete sveti raj.

Možem in mladeničem.

Do vas, možje in mladeniči, se danes obračamo, hoteč spregovoriti z vami kratko, toda možko in važno besedo.

Sto in sto nujnih potreb se oglašajo v sleherni družini. Oče rabi, mati rabi, sin rabi, hči rabi; hiša potrebuje, hlev potrebuje, grunt potrebuje... In denarja zmirom bolj zmanjkuje; na drugi strani pa raste draginja in davki gredo gor.

Vsi delamo nato, da bo ljudstvo gospodarsko napredovalo, to je, da mu bo kmetija, obrt, delo več donajalo, neutrudno težimo za tem, da se kapitalistični družabni red, v katerem delovne množice trpijo veliko pomanjkanje, nadomesti s socialno pravičnim redom, to je vse prav in dobro. Toda med tem bojem si moramo tudi drugače pomagati.

Naše pomanjkanje nam kliče: Vajčujte! Ne zapravljajte!

Premnogi so med nami, ki so tako rekoč slepi in ne vidijo pogube, ki jim preti zaradi zapravljivosti.

Ni zapravljanje, ako plačaš osem li naročnine za »Mali list«, ni zapravljanje ako daš 5 lir udnine za Goriško Mohorjevo družbo; ako naročiš Gospodarski list. Ne, to ni zapravljanje, ke ti branje prinese stotero korist.

Pijača in ples, to sta dve reči, ki tirata cele družine in cele vasi v gospodarsko in moralno pogubo. Stotisoče in celo milijone zameta naše ljudstvo za pijačo in ples, medtem ko sedi doma na vsakem kamnu revščina in zija iz vsakega kota siromaštvo.

Ali ni to blazno? Ali se to ne pravi, samemu sebi kopati grob?

Možje in mladeniči!

Od vas je odvisno, ali pojdemo tudi v novem letu navzdol, ali se bomo obrnili na bolje. Treznosti in zmrnosti potrebujemo kakor riba vode. Možje in mladeniči, delajmo vsi na to, da priborimo tema čednostima znaga v našem narodu.

Kraljevič Marko in sveta nedelja

(Srbska narodna. Pripoveduje Milčinski.)

Kraljevič Marko je bil junak, nihče mu ni bil kos, pa je mislil, da ni nad njim moči in da zanj ni zakona.

Zgodaj v jutro pred zoro in dnem se je odpravil na lov v zeleno planino.

Majka in verna ljuba sta mu bratnili: «Ne hodi, Marko, nedelja je danes, ukazana od Boga in posvečena Bogu! Tudi gozdna žival naj ima svoj blaženi mir po zakonu božjem!»

Kraljevič Marko ni poslušal in ni slišal, kaj mu govorita majka in ljuba. Mudilo se mu je, ni se dotaknil z vodo lica, da se umije, ni se dotaknil s prstom čela, da se prekriža, le kar šarcu v sedlo in s psi in sokoli iz belih dvorov na bistri lov.

Dospo v zeleno goro in kraljevič izpusti pse in sokole. Zaženo se psi po bregu, švignejo sokoli vrh planin, kraljevič Marko na šarcu pa posluša njih vik in krik in čaka lovske sreče.

Čaka in pričaka. Zasušili grmovje, kraljevič Marko misli, da so mu psi pripodili sivega volka, prime buzdovan in se okrene: ni bil volk, bila je pisana kača, že je šinila v kraljeviča Marka in se mu ovila okoli belega vratu. S tankim telesom mu je zadrževala vrat, s strupeno glavo mu merila oči.

Kraljevič Marko se je prepadel kakor nikoli. Jekleni prsti so mu oprijeli sovražno žival, da jo odtrgajo od vratu; zaman so si prizadevali, kača ni odnehala, le tesneje je davil njen ledeni kolobar.

Pognal je kraljevič Marko šarca s planine, vedel je šarec zakaj in je bežal — šest sežnjev v daljavo je meril vsak njegov skok in štiri sežnje v vis. V prahu in iskrah, v potu in penah sta se pripodila pred bele dvore, vrata so bila zaprta.

Na vse grlo z davečim glasom je klical Marko: «Otvori mi vrata, stara mi majka, ali sedaj ali nikoli, že mi pojema jadrna duša.»

Čula je majka in je prihitela k oknu. Ugledala je sina: okoli belega vratu se mu vije pisana kača — tako se je prestrašila starka, da se je onemogla zgrudila na trda tla in je obležala kakor mrtva.

Še je klical kraljevič Marko verne slugo. Videli so verni slugo gospodarja, na gospodarju strupeno smrt, pa so se žurili da zapro še okna in so bežali in se zaklenili v obokane kleti.

Vikal je Marko in lovil je sapo: «Nadanojla, draga moja ljuba! Ako še spiš mlada na mehkih blazinah, zbudi se, skoči kvišku na lahke noge, hiti, odpiraj mi bele dvore, ali koj ali nikoli, skoro izdahnem zadnji dih!»

Mlada Nadanojla se je zbudila in je planila k oknu. Ljuto je zakričala, ko je videla Marka in kačo, ali je skočila,

da je Marku odprla vrata in mu pomogla s konja.

Kraljevič Marko ji je tiho govoril: «Ljuba moja draga, ne vekaj! Mudi se! Le snemi si z grla svileni ruto, varno si z njo oмотaj desnico, trdno primi strupeno kačo, reši me je, skoro omagam!»

Drhtela je Nadanojla in ubogala. Ali prešibka ji je bila roka, da bi zmogla, česar ni zmogel kraljevič Marko.

Stekla je Nadanojla v svojo belo kamrico in je zopet pritekla. V naročju je držala ljubega sina in je z njim pokleknila, pomolila k Bogu in se poklonila sveti Nedelji. In še je milo zaklinjala kačo. «Kačica, ki si mi seštra po Bogu! Ne zadavi mi kraljeviča Marka, da ne boim vdova, da ne bo sinek sirota! Kdo bo naju hranil, kdo naju branil, naju in ostarelo majko! Ako ne moreš drugače, sestra, pogubi mene mesto njega!»

Pa se je rahlo odmotavala pisana kača Marku z belega grla in se spuščala v zeleno travo in tako je govorila: «Ko me zoveš sestro, ne boj se me, Nadanojla! Jaz nisem strupena kača, jaz sem sveta nedelja. Poslana sem od Boga Marku za kazen, ker je šel na svetl dan lovit, niti se ni dotaknil z vodo lica, niti s križcem čela. Le tvoja prošnja ga je rešila.» Krilata je odletela v planino.

Kraljevič Marko je bil junak, ni bilo junaka na svetu, da je njemu kos. Ali je spoznal v svojem srcu da tudi nad njim je višja moč in tudi njega da veže božji zakon.

Sveti večer

(kakor ga praznujejo se ponekod na Goriskem, koder je vojna vse opustošila in koder se dandanes stanujejo naši nesrečni bratje v lesenih kolibah).

Sveti večer je, — gledajo zvezdice v naše barake: jaslie ni, smeja ni, tihe ni sreče — žalost le spremlja vse naše korake, radost nam vziti le neče.

Sveti večer je, — angeli pevajo himne nebeske: orgelj ni, zvona ni, lepega petja — ženejo dušo v brezup ure težke tico v viharju, ki nima zavetja.

Sveti večer je, — Jezus prihaja v nebeski prelesti v hlevček med tvoje podrti zidove: skloni se k Njemu v veliki bolesti, sreča iz jaslie se tebi odzove!

Domen.

J. SOKLIČ:

Sveta noč.

Zapel je zvon čez snežno plan, zapel tako sladko, vsa zemlja je prepevala veselo, blaženo.

Nebeske zvezde sipale na svet so blagoslov: miru in blagoslova poln nocoj je slednji krov.

Našim dekletom.

Dekle! To je krepak slovenski izraz, krepka, odločna beseda. Zato naj pomenja tudi krepko, odločno osebo, ki naj opraviči vse nade, ki jih stavimo v njeno delavnost, zavednost in odločnost.

NAŠA NADA.

Slovensko dekle! Starši, domača družina, občina, slovenska domacija pričakujejo tvoje dejavnosti, tvojih krepih sil. Stara slovenska pesem pravi:

Dokler človeški rod
biva, po zemlji hod',
bode slovelo
slovensko dekle!

Po čem pa je slovelo to dekle? Po zavednosti, po pridnosti, po čednosti, po odločnosti. Tako naj bo tudi v sedanjosti in prihodnosti. Dekle, bodi pridna, delaj nevzdržno in pomagaj graditi dom stare očetnjave, pomagaj obnoviti stari svet, posvečen od pradedov, da bo na njem novi rod preživel lepše dni.

KAJ PRAVI PESEM.

Slovensko dekle opevajo naše pesmi na sto in tisoč načinov.

Ni lepšega cveta, ni prijetnejše rožice, da bi se primerjala slovenskemu dekletu. Skoraj vse svoje najlepše pesmi je slovenski narod posvetil slovenskim dekletom. Ko človek posluša te pesmi in se vživlja v nje, se mu zdi, kakor bi hodil ob gredicah mladih, dehtelih cvetov, kakor bi se omamljal ob vonju nageljčkov, rozenkravta in rožmarina, kakor bi sedel na veji cvetoče lipe, kakor bi nosil šopek cvetja za klobukom, kakor bi vonjal duh cvetlic v gumbnici. Lepo, zdravo, vzvišeno dekle nam predstavlja naša narodna pesem.

USAHLE NADE.

A žal, hudo nam je pri srcu, ko to pišemo, da so to lepo poezijo preteklosti s temo zagnili marsikaki žalostni dogodki sedanjosti. Marsikatero dekle se je spozabilo in oskrunilo spomin na čast deklitva in svojega rodu. Da bi se to ne bilo nikdar zgodilo! Vsa čast in hvala velja samo postenim dekletom. Kar ni na vas postenega in zdravega, vse to, slovenska dekleta, je na kvar in škodo našemu ljudstvu. Iz sla-

be korenine pozene le slabo deblo; in slabo deblo rodi le slabe sadove.

ZDRAVI CVETI.

Dekleta! Od vas zavisi v veliki meri boljša ali slabša prihodnost našega naroda. Zato bodite zdrava, neoskrunjena zemlja, ki naj rodi enkrat naši domovini zdrave in krepke rodove. Naš rod naj hodi med vami kakor med cvetovi in nikdar ne, kakor da bi hodil med grobovi.

NAŠA POMLAD.

Dekleta! Bodite našemu narodu pomlad, cvetoča pomlad, o kateri se narodu ne bo bati, da bi tej pomladi ne sledila bogata jesen. Dekleta, bodite naše gore čisti listi, bodite naše lipe čisti cveti! V tem je našemu narodu zagotovljeno prerojenje in pomlajenje. V tem obstoja veliko poslanstvo vašega življenja.

Prava ljubezen.

Na Kitajskem je živela 18letna deklica; po stari kitajski navadi sklencejo starši prodati jo v zakon. Zenin, ki največ plača, jo dobi. Deklica pa je ljubila nekega ubogega mladeniča. Starši jo obljubijo bogatemu fantu, ki bi jim plačal veliko svoto. Pa prišel je še eden in se ponudil za ženina; tako je imela deklica voliti med tremi ženini, in med njimi je nastalo sovraštvo. Deklico pripeljejo pred sodnika, da razsodi.

Sodnik pravi: «Ti nesrečna deklica, zaradi tebe nastane zdaj sovraštvo med tremi družinami. Ali ni boljše, da ti umrješ, kakor pa da bi se ljudje sovražili? Morebiti se bodo zaradi tebe še pobijali! Ali bi ti ne hotela umreti prostovoljno?»

In deklica je mirno odgovorila: «Zgodi se vaša volja!»

Sodnik pripravi strupeno kroglico, da jo dekle zavžije in umrje. Slovesno in kakor mučenica se ima potem pokopati. Deklico, blede in trepetajočo peljejo v malo sobico in čakajo, da tam umrje.

«Kateri izmed vas treh ženinov,» vpraša sodnik, «prevzame mrtvo deklico da jo pokoplje?» — Oba bogata ženina se prestrašeno spogledata. «Jaz ne!» — «Jaz ne!» pravita oba in se oddaljita.

Ubogi ženin pa pravi ves solzan: «Jaz si jo spravim v nosilnici domov in jo slovesno pokopljem. Moje sveto spoštovanje do nje ne neha tudi po smrti!»

Toda deklica — ni umrla. Za sedem dni je bila poroka z ubogim ženinom. Zviti sodnik je bil dal deklici le neškodljivo kroglico sladkorja, da bi spoznal med temi tremi ženini pravo ljubezen, ki je bila poplačana z veselo poroko.

Kako je deklina fanta iskala.

(Same debele laži).

To je bilo tistega leta, ko je imel pes teleta. Pa je stala konec vasi hiša; da se ne zlažem, tako je bila velika, kaj tako velika, še dosti večja, kakor samega presvitlega cesarja pasji hlev. Bela je bila kakor ciganova srajca, streha ji je kazala rebra, pred hišo pa je bilo smeti, da se je do kolen vanje pogrezal, kdor je hotel k pragu.

Notri je živela baba, ta baba je imela hčer pa že tako imenitno, da ji ni bilo para v vsej deželi in še v druge pol.

Ta hči je bila čudno bogata. Imela je veliko skrinjo, ta skrinja je bila zvrhano prazna same klene, rumene pšnice; in imela je zraven tri jerbaze fižolovih luščin, kolovrat brez koles, dva škafa brez obročev in ušes in tri slamnate motike in povrhu še šest pe-

tic starega denarja. Tako je bila bogata!

A bila je tudi pridna. Kadar je kuhal, se je gibčno sukala, da so lonci iskale kar plesale okoli nje po ognjišču in po fleh, in je bila kuhinja povseh koteh polna črepinj in kaše.

Pa ni bila le bogata in pridna, tud zala je bila. Kakor pravi pesem:

«Ima lica rdeča ko purmanov vrat, pa usta po strani ko kapo soldat.»

Zobe je imela kakor koza roge, na koncu nosa pa ji je sedela bradavica debela kakor lešnik, in se ošabno šopirila svetu na ogled.

Pa bolj kakor na bogastvo, na pridnost in na lepoto je bila ponosna na svoj jezik: nabrušen je bil kakor britev, dolg kakor kravji rep in noben jezični dohtar mu ni bil kos.

Snubci so prihajali kar v procesijah, pa to ni bilo čuda. Toda nobeden ji ni bil všeč; vsak se ji je zdel premalo zgovoren in dala je razbohnati: «Drugemu ne grem za ženo kakor le tistemu, ki

se bo znal tako meniti z mano, da mu porečem: «Lažeš!»

Živeli so tam blizu trije bratje, izmed njih sta starejša dva štela mlajšega za bedaka. Čuli so o deklini in kaj je dala razbohnati, pa sta starejša dva preudarjala med sabo: «Fanta sva od fare, glavo imava na pravem koncu, jezik nama teče kakor mlin, ni vabeč, da se enemu izmed naju ne posreči!»

Tako sta se menila, mlajši pa ju je poslušal in ni rekel nič.

Pa so morali peljati neki dan tri voze gnoja mimo hiše, kjer je bila deklina.

Prvi voz je peljal najstarejši. Privozil je mimo, pa je deklina stala v durih. Mela si je oči, ker je šele vstala zehala je in je premišljevala, ali naj se umije ali ne.

Brat počel z bičem «pika-pika-pika-pok», oslinil jezik in vpraša: «Kaj pa kaj delate pri vas?»

Deklina je odgovorila: «Nemara bo-

mo plel zelje», in je globoko in široko zehnila.

Pa je zmanjkalo bratu štrene, ni vedel, kaj bi še govoril in kako bi napeljal deklino, da bi rekla: «Lažeš!» Popravil si je klobuk, z rokavom si je potegnil čez nos, pognal konja «hihot!» in peljal naprej. Jezilo ga je, da ni nič opravil, in je udaril po konju, da se je splašil v dir in se je ves gnoj stresel po cesti.

Kmalu za njim je pripokal srednji brat. Deklina je slonela v durih in preudarjala, ali bi sedla na prag ali bi šla v hišo. Srednji brat se obilne in jo nagovori: «Kaj pa kaj delate pri vas?» Deklini se je najprej zehnilo, da ji je solnce posijalo v golt, potem pa je rekla: «Nemara bomo pleli zelje.»

Na, pa je bil tudi drugi z jezičnostjo svojo pri kraju, popraskal se je za ušesi in jezen usekal po konju, da se je splašil v dir in je kolo zadelo ob odri-vač in se je strlo in se je voz zvrnil.

Privozil mimo še tretji, najmlajši

Poslanec Besednjak na braniku našega šolstva

(Njegov govor v rimskem parlamentu).

V četrtek se je vršila v rimskem parlamentu debata o proračunu ministrstva prosvete. Obravnavalo se je tudi vprašanje šolskega pouka med slovanskim in nemškim prebivalstvom. Poslanca Tinzl in Besednjak sta se domenila, da se javita oba k besedi in si razdelita delo. Besednjak naj bi obravnaval šolsko vprašanje z načelnega, Tinzl pa s praktičnega stališča. Prvi je govoril Besednjak. Predložil je zbornico resolucijo (dnevni red), v katerem se vlada poziva, naj spremeni svojo šolsko politiko do narodnih manjšin. Besednjakov govor sta pozorno poslušala ministra Casati in Mussolini.

Častivredni tovariši!

Šolska reforma, katero je uvedel koncem leta 1923. minister Gentile ima za slovansko prebivalstvo Julijske Krajine po svoji važnosti značaj velikega zgodovinskega dogodka. Kdor bo pisal zgodovino našega ljudstva, bo moral ugotoviti, da je pomenila reforma Gentile revolucijo, ki je pretresla vse kulturno in socialno življenje Slovencev in Hrvatov v Italiji.

To revolucijo je povzročil 17. člen kraljevega odloka od 1. oktobra 1923., ki je vpeljal v slovenske in hrvaške ljudske šole italijanski pouk in zatrl s tem pouk v materinem jeziku.

Minister prosvete Casati: Toda ne gledajte verouka.

Besednjak (se ne zmeni in nadaljuje): Z enim samim udarcem so bile uničene vse ljudske in srednje šole Slovanov v Julijski Krajini. Kulturna pridobitev, ki jo je izvajalo naše ljudstvo po polstoletnih borbah in z neizmernimi žrtvami, je bila uničena v štiriindvajsetih urah z enim odlokom današnje vlade.

Trdim, da ni zahtevala take politi-

tike nobena državna potreba, da je taka politika škodljiva interesom države, da je nasprotna naravnemu zakonu in mednarodnemu pravu, (Casati: To pravite vi! — Besednjak se ne da motiti) trdim, da je taka politika nasprotna krščanstvu in vsem vzgojnim načelom.

Vzgoja začena že pri dojenčku.

Načelo, ki ga priznavajo vzgojitelji po celem svetu, veva, da je prava in res človeška vzgoja mogoča samo v materinem jeziku, to se pravi v jeziku, v katerem je človek rojen, v katerem se je naučil misliti in v katerem živi z vsem svojim bistvom od rojstva. Vi veste dobro, da vzgoja ne pričenja s šestim letom starosti, ko gre otrok v ljudsko šolo. Vzgoja začena že s prvim in drugim letom, ko skušajo oče in mati, bratje in sestre z otrokom govoriti, ga seznanjajo s svetom, ki ga obdaja, ga uče imena reči ter bude v njem samostojno duševno življenje. Preden stopi otrok v prvo ljudsko šolo, si je že pridobil osnovne pogoje spoznanja in v njem so že zgrajeni temelji bodočega duševnega razvoja za celo življenje.

«Vsak učenec» — pravi Lombardo-Radice, — «prinese s seboj že svojo zaokroženo kulturo, ki se lahko sama giblje in ima že svoje lastno življenje. Če se nanjo ne oziramo, postane šolska izobrazba za otroka krivo in potvorno življenje, ki je sicer primorano, da se pomeša s prvotnim (katerega je prinesel otrok že s doma), a mu je v spotiko in nadlego. Naloga javne vzgoje obstoji torej izključno v tem, da nadaljuje delo družine.»

(Podminister Banelli, ki sedi na vladni klopi, dela medklice, toda Casati mu naredi znamenje, naj molči. Tedaj se dvigne Banelli s klopi in se poda med poslanske sedeže, odkoder nadaljuje medklice).

Tega vzgojnega načela ni proglasil samo Lombardo-Radice (in se poučuje v učiteljskih vseh kraljestva), ampak je vzgojno načelo, ki ga je sprejel ves omikan svet in o katerem se več ne prerekajo, ker je preveč jasno in naravno.

(Medklic: In v Jugoslaviji?)

Besednjak: Velja tudi za Jugoslavijo.

Šola uničuje delo slovanskih staršev.

Ali moremo trditi, da je javna vzgoja, katero je vpeljala za narodne manjšine Gentilijeva reforma, taka, da izpolnjuje in nadaljuje delo družine? Ne! Ravno nasprotno. V slovanskih družinah govore otroci slovensko, oziroma hrvaško, mislijo slovensko, žive slovensko duševno življenje! Ko pa

pridejo v javno šolo, govori učitelj tuj jezik, ki ga niso nikdar slišali in ga ne razumejo. (Ropot). Pred začudenimi očmi učencev se odpira svet, ki je v popolnem nasprotju z vsem, kar so čuli v domači hiši. Gentilijeva šola torej ne nadaljuje dela slovanske družine, temveč mu na celi črti nasprotuje.

Učenec mora pozabiti vse, kar ga je učila mati. Zato je vzgojno delo učitelja uničevanje in ne izpopolnjevanje. Gentilijeva reforma je dobro označil tisti slovenski oče osmih otrok, ki je rekel, da je kakor kladivo, ki ruši temelje, na katerih so starši gradili duševno življenje svojih otrok.

Starši pričakujejo od javnega pouka, da podpira in krepi njihovo delo, Gentilijeva reforma pa delo roditeljev izpodriva, mu jemlje vso veljavo in je s koreninami trga iz duše naše dece.

Država naj spoštuje pravice staršev.

Ne čudite se torej, ako vidite, da se slovenski in nemški starši trdovratno in ogorčeno upirajo šolski reformi, ki krši naravne pravice družin in kvari vzgojo novih rodov. Naši ljudje vedo dobro, kaj sme država zahtevati od svojih državljanov, oni imajo jasne pojme o pravicah države. Naše ljudstvo ve, da se mora država zanimati za vzgojo prebivalstva in ji priznava pravico skrbeti, da postanejo učenci dobri državljanji. Toda če ima država svoje neprekršljive pravice, ima tudi družina svoje pravice, ki so svete in nedotakljive. Tako je n. pr. jasno, da ne sme nobena vlada in nobena država siliti staršev, da vzgoje svoje otroke v veri, ki ni vera družine. Nobena italijanska vlada bi recimo ne mogla prisiliti roditeljev, da vzgoje otroke v mohamedanski veri.

Medklic: Katoliška vera je vera države!

Državnik, ki bi izdal tak kraljevi odlok, bi spadal v norišnico. Kar velja glede vere, velja po naravnem pravu tudi za materni jezik.

(Hrup v zbornici). Banelli: Saj se poučuje tudi materni jezik.

Besednjak: Ne govorite mi o prošlih dodatnih urah.

Nobena država in nobena vlada ne more prisiliti družine, da vzgoji svoje otroke v tujem jeziku. Družina je starejša od države. Preden je bila ustanovljena prva država na svetu, so obstajale že družine s svojimi posebnimi nalogami in posebnimi pravicami, katerih ne more nobena država zatrete nikdar, v nobenem slučaju in v imenu nobenih višjih ciljev.

Je li vlada rodila otroke?

Ko so videle slovanske matere, da so slovanske šole zatrte, so začele ne-

voljno vpiti: «Država nima nobene pravice, da se polašča naših otrok! Otroci so naši, me smo jih rodile, ne država, ne vlada, ne prefekt, ne minister!» Naših mater ne žene nacionalističen fanatizem, ne protestirajo, da je bil uničen pouk v domačem jeziku, temveč jih preveva globoko čustvo krščanske pravičnosti. V dokaz svoje trditve se sklicujem na sijajen vzgled velikega italijanskega patriota, škofa iz Trenta, mons. Endricci-ja, ki je bil odločen branitelj naravnih pravic italijanskega ljudstva proti vsem raznarodovalnim poskusom velenemcev. Ko so l. 1912. hoteli otvoriti na italijanskem ozemlju Trentina več nemških šol, tedaj je srčni cerkveni knez naslovil na duhovščino svoje škofije okrožnico, v kateri je izjavil neustrašeno, da «je raznarodovanje dežele zločin proti naravnemu zakonu.»

Preganjanje in grožnje nas ne smejo plašiti.

«Nam», — je opominjal škof svoje duhovnike, — «je naložena naloga, da skrbimo za verski in moralni blagor bodočih rodov in zato ne smemo biti brezbrizni spricho poskusov raznarodovanja, posebno ko gre za prvo vzgojo v ljudskih šolah.»

«Nič manj težka», — je rekel škof, — «ni odgovornost staršev in zato imajo določeno dolžnost, da ohranijo materni jezik in da ga trdno branijo. Noben razlog jih ne more osvoboditi te dolžnosti, katero jim nalaga naravni zakon in Kristusova postava!»

Besede velikega italijanskega patriota so jasne in odločne.

Medklici od leve: Saj ste ga radi tega vtaknili v zapor!

Besednjak: Saj res, jaz sem bil škofa vtaknil v zapor!

Medklici z desnice: Italija je narodna država! Avstrija je bila sestavljena iz več narodov. To je bistvena razlika, poslanec Besednjak!

Besednjak: Naravne pravice se ne spremenijo, ako se spremenijo meje ali spremenijo država!

Noben razlog, je rekel škof. Ne preganjanje, ne grožnje, ne nasilstva in zapori, nas ne morejo osvoboditi od dolžnosti, da se borimo za pouk v materinem jeziku. Noben razlog! Zakaj starši so odgovorni pred vestjo in pred Bogom za vzgojo svojih otrok, ki ne more biti ne človeška ne krščanska, ako se ne vrši v materinem jeziku.

Ponavljam še enkrat, da nima država nobene pravice tlačiti naravno pravo družine. Država mora pomagati izpopolnjevati in ne zatirati.

Navedel bom še enkrat Lombardo-Radice-ja, ki je napisal knjigo za mladino prvega razreda na učiteljski, ka-

Deklina je sedela na pragu, ogledovala si je palec desne noge in ugibala, ali je bolj lačna ali je bolj lena. Pa se spomni najmlajši pogovora bratov in ji reče:

«Kaj pa kaj delate pri vas?»

Deklina pravi: «Nemara bomo pleli zelje.»

On nato: «Mudni ste. Naše je že davno šlo v glave in smo jih tudi že posekali in spravili.»

Njej se je hotelo zehitati, pa se je zavzela fantove zgovornosti, da je nehala sredi zeha in je rekla: «To je dobro.»

On: «Ni dobro. Take je obrodilo glave, da nismo imeli dovoljnih kadi, kamor bi ga narezali.»

Ona: «To je zlo.»

On: «Ne posebno. Smo premišljali in smo si zmislili, eno glavo smo obdržali, vse druge smo prodali, za denar pa kupili sto oralov hrastove šume. Najeli smo devetstodevetindevetdeset sodarjev, k vsakemu sodarju dva po-

močnika, k vsakemu pomočniku dva vajenca, ti so posekali šumo na doge in napravili kad, tri dni hoda široko, pol dne hoda visoko. No, smo narezali edino glavo, ki je nismo prodali, pa je bila kad polna do vrha in še je ostalo zelja za dva škafa in pet žlic.»

«Pa to je zelo dobro!» je rekla hči in ni trenila z očesom. «Preskrbljeni ste za zimo.»

Reče on: «Ni bilo dobro. Koliko smo trpeli, da smo le kamenja navalili na zelje! Vozili smo skale mesec dni, na sto vozeh s sto konji; in sto ljudi je ohromelo pri delu.»

«To je zlo!» veli ona.

«Ni zlo!» reče on. «Ko smo kopali kamen smo zadeli ob slano vodo, našli smo sol.»

«To je dobro!» ona.

On: «Sol pač! Ali kad je bila slaba. Vse zelje v kadi je splastelo in se izpridilo.»

«To je slabo!»

On: «Ni slabo! Zvalili smo kad na

njivo, iztresli gnilo zelje in z njim zagnojili njivo.»

«Pa je dobro!» pravi ona.

«Ni!» on. «Ko smo zelje strosili, vidimo, da nismo zagnojili svoje njive, ampak sosedovo.»

Ona: «To je zlo.»

On: «Zakaj? Jaz in starejši brat sva prišla njivo vsak pri svojem kraju kakor plahto pa sva stresla zelje na našo njivo.»

«Pa to je dobro!» de ona.

«Ni baš dobro!» veli on. «Od gnilega zelja se je zasmradil zrak in iz sto hiš so se morali izseliti ljudje.»

Ona: «To je zlo.»

On: «Kaj bo zlo! Ko se je zelje shlapelo in se je zemlja ognojila, so na njivi pognali hrasti, taki hrasti, da deset mož ni objelo enega.»

Ona: «To je dobro!»

On: «Pa ni! Hrastje je bilo vse do zadnjega votlo.»

Ona: «To je slabo!»

On: «Pa ni! Ker je bilo polno medu.»

Ona: «To je dobro!»

On: «Ni! Medved je prišel in je ves med požrl.»

Ona: «To je slabo!»

On: «Kaj si? Medveda smo ujeli in ga deli v stiskalnicu pa je prilezel iz njega med in ga je bilo devetsto kadi.»

Ona: «To je dobro!»

On: «Pa ni! Ponoči se je prikradel tat in nam vsega polizal.»

Ona: «To je slabo!»

On: «Ni! Smo zalotili tatu in ga spoznali. Po bradavici smo ga poznali na nosu. Prav tako ima, kakor jo imaš ti.»

«Lažeš!» je završala deklina in razkačena skočila pokonci. «Lažeš, jaz nimam bradavice na nosu!»

Fant pa v smeh in je rekel: «Ali te imam!» Lažeš «si rekla.»

Deklina je bilo sram in se je vlada. «Ujel si me! Ti boš moj mož in nobeden drugi!»

Fant pa je odgovoril: «Lažeš! Maram zate!» Pognal je konja «hiho!» in peljal naprej za bratom. (Milčinski).

tero študirajo in čitajo po celi Italiji. V njej pravi: «Družabne edinice (družina, občina, dežela, država), katerih član je človek, imajo pravico do obstanka samo v toliko, v kolikor izpopolnjujejo in bogatijo človeku njegovo življenje in v kolikor mu pomagajo, da more še nadalje ustvarjati idealne dobrine, radi katerih edino se more reči, da živi.»

Banelli: Vas učimo živeti, da stopite v naše življenje! Saj vi nimate niti lastnega slovtva.

Besednjak: To vemo. Vi ste učenjak.

Banelli: Zato vam dajemo tudi stroške za vrtnice in šole.

Naš jezik je za nas prvi.

Vi boste gotovo trdili, da ni namen vlade potujčiti slovansko in nemško prebivalstvo, vključeno v meje Italije. Vi mi porečete, da ima Gentilijeva reforma samo en cilj: razširiti poznavanje italijanskega jezika, to se pravi jezika države, med nove italijanske državljane. Ta zahteva — mi porečete — je opravičena in logična.

Casati: Mi hočemo le imeti resnične italijanske državljane.

Besednjak: Gospod minister, jaz sem vam hvaležen za to izjavo, ki je v kričečem nasprotju s tem, kar ste trdili pred par meseci.

Casati: Se dobro spominjam vsega, kar sem vam bil izjavil.

Besednjak (nadaljuje): Izjavljam, da naše ljudstvo ni nasprotno, učiti se italijanščine, in priznavam praktično potrebo, poznati jezik države, v kateri živimo. (Hrup).

Medklici: Pustite ga govoriti!

Predsednik: Gospoda mir!

Besednjak: To je v korist prebivalstva samega. Mi hočemo poznati tudi vašo zgodovino, vašo kuluro in vašo umetnost. Toda šolsko vprašanje, ki ga je ustvaril Gentilijev zakon, ima za nas drug pomen: nam gre za to, da *ohranimo in razvijamo tudi naš jezik*, ki je za nas prvi; nam gre za to, da poznamo tudi svojo zgodovino, svoje slovtvo, svojo umetnost, svojo kulturo, ki je za nas prva. Gentilijev zakon bi uničil vse duševno premoženje, ki smo ga sprejeli od svojih očetov; ta zakon je po svoji naravi odločno in odkrito potujčevalen.

Ali naj nehamo biti Slovani?

To je izjavil pred par meseci uradno zastopnikom Slovanov in Nemcev minister prosvete ekscelencja Casati. V palači Minerva je bil razgovor med njim in drugorodnimi poslanci, ki bo prešel v spomin naših potomcev.

Casati: Pustite v miru potomce!

Besednjak: Bodite brez skrbi, vi ste postal neumrljiv!

Mi: smo hoteli vedeti, kakšne namene ima z nami minister in smo ga vprašali, kakšna bo njegova šolska politika v krajih, kjer prebivajo Slovani in Nemci.

Casati: Spremeniti jih samo v italijanske državljane. (Ploskanje).

Besednjak (nadaljuje): To trdite sedaj! Zadnjič, ko smo Vas vprašali, je-li to edini namen vlade, ste odgovorili drugače. Tedaj ste izjavili, da je vaša politika v tem, da naredite iz Nemcev in Slovanov Italijane.

(Hrup. Medklici). **Casati:** Kako ne bi bil odgovoril drugače italijanski minister?

Mussolini: Ali naj bi bil morda na redil iz Italijanov Slované?

Besednjak: Izjava, da je treba spreminiti Slované in Nemce v Italijane, ni bila dostojna za ministra prosvete.

Mi smo hoteli popraviti ministrov misel in smo pripomnili: Vi hočete morda reči, da morajo postati Slovani in Nemci dobri italijanski državljani? — «To se razume samo po sebi! Italijanski državljani ste že tako!» — nam je odvrnil minister. Naše začudenje je bilo neznanosko. Moramo torej postati Italijani po plemenu in jeziku? (Medklici). Ali moramo prenehati biti Slovani in Nemci in izbrisati svojo narodnost? Misel, da more odgovorni mi-

nister od ljudi druge krvi kaj takega zahtevati, se nam je zdela nora. Jaz nisem mogel verjeti in sem mislil, da je minister hudo razburjen in da ne ve kaj govori. (Komentarij).

Mussolini, ki gleda cel čas resno in pazljivo govornika, se zasmije.

Besednjak: Stavil sem zato ministru jasno in določno vprašanje, ki naj bi razpršilo vsako nerazporazumljenje. «Ali ni morda, Ekscelencja, edini namen vlade ta, da razširi poznanje italijanskega jezika med naše prebivalstvo, tako da bo vsak Slovan in Nemec govoril jezik države, v kateri prebiva? Če je osnovno načelo, katerega se vlada drži tako, se lahko dogovorimo in spravimo naše pravice v sklad z vašo zahtevo».

Ne varajte sami sebe:

Minister me je prekinil ter vskliknil: «Ne! Ne! Jaz imam v Jugoslaviji prijatelje, ki govorijo italijansko dobro kakor vi, in vendar niso Italijani! Jezik ni za nas sredstvo občejanja, jezik je duh, je način mišljenja in čustvovanja. Gospodje, ne varajte samih sebe, jaz sem odkril!»

Minister Casati: Govoril sem zelo dobro. Dovolite, da rečem to brez skromnosti.

Besednjak: Enkrat ste govorili gotovo slabo, kajti kar govorite danes, je v nasprotju s tem, kar ste govorili zadnjič.

Casati (ves zmeden, se ozira k Mussoliniju): Sem bil izjavil, da ne delam nobene razlike med narodom in državno.

Besednjak: Ne preostaja mi drugo nego da se pozovem na logiko gospodov poslancev!

Zahvaljujem se naučnemu ministru s tega mesta za njegovo odkritosrčnost in mu odgovarjam enako odkrito.

Casati: Prav je!

Besednjak: Tudi jaz vam rečem: Ne varajte samih sebe! Nikdar ne boste dobili enega samega Slovana ali Nemca, ki je vreden tega imena, in ne spada k ti ali oni stranki, da ne bi čutil svete dolžnosti, pobijati z vsemi svojimi silami in z vsem zanosom svoje duše vašo politiko narodnega zatiranja! Vi pravite, da jezik ni le sredstvo za občejanje, vi nas učite, da je jezik duh. Dobro! Naš jezik je naš duh. V njem se izraža naše duševno življenje, v njem je zaklenjeno premoženje, ki smo ga prejeli od naših očetov. Kak morete zahtevati, da bi mi sodelovali z vami in vam pomagali razmetavati to premoženje, rušiti našo preteklost in uničevati naš duševni obstanek. Kakšna strahotna zahteva! (Hrup).

Večina italijanskega delovnega ljudstva je proti vam.

Vi ne pričakujete od nas nič manj ko to-le: mi bi morali uporabiti svojega truda za to, da izgubimo svojo narodno zavest ter postanemo brezoblična lena masa brez lastnega življenja, ki ne pomeni ničesar več v družbi drugih narodov.

Predsednik: Poslanec Besednjak minulo je že zdavnaj 20 minut, ki jih določa poslovnik za utemeljevanje rešitve.

Besednjak: Gospod predsednik, jaz govorim o najbolj važnem vprašanju narodnih manjšin. (Nato nadaljuje svoj govor).

Vaši možje nam kličejo, da je pravica na naši strani.

Vaši in ne naši mojstri me uče, da je šolska politika Gentilija in Casatija ne le težka kršitev naših naravnih pravic, temveč tudi kršitev pravic človeštva. (Komentarij!) V vaših knjigah sem čital: «Človeštvo nastopa samo potem posameznih narodov, drugo človeštvo ni. Zato se oblikuje in razvija človeštvo le v toliko, v kolikor obstoja narodna zavest v kateri se zbira in pojavlja človeški um kot v nekakem središču svojega delovanja. Ljudje ne bodo mogli delati in ustvarjati, ako ne

bodo naslonili svojega dela na delo tistih, ki so bili pred njimi, ako ne bodo utrjevali vezi, ki družijo današnje rodove s prejšnjimi v eno samo življenje in eno samo dušo! Življenje, ki je breznarodnega značaja, je brezplodno, hira in umre! Kdor je zakrivil, da narod ne more končati svoje naloge in dovršiti v prid celokupnega človeštva svoje dela, ki bi ga bil lahko dovršil in ga je že pripravljaj, ta dela nasilje njegovemu narodnemu življenju in s tem življenju človeštva». Te nauke čitam, gospod minister, v vaših knjigah in Vi jih ne morete ovreči. Kako bi mogli ovreči resnice, ki sem Vam jih povedal, ko veste dobro, da žive v inozemstvu italijanske manjšine, ki se bore kakor naša slovanska manjšina za svoje naravne pravice na jezikovnem in šolskem polju?

Kako občutljivi ste gospodje, za lastne manjšine z inozemstvom!

Ko preti italijanskim manjšinam v Tunisu in Južni Ameriki nevarnost, da zgube pouk v materinem jeziku, tedaj zavalovi v italijanski javnosti vihar ogorčenja in od vsepovsod odmevajo opravičeni protesti. To je čut pravice, ki se upira ubijanju človeške narave. Danes sem čital članek iz «Gazzette di Venezia» od 11. decembra 1923., ki ga je priobčil, gospodje nacionalisti, tudi vaš list «L' Idea Nazionale». Članek govori «O žalostnem pomanjkanju italijanskih šol in težki nevarnosti raznarodovanja v Tunisu». «Šolska prepoved» — pravi članek — obstoji v tem, da mnogi Italijani ne morejo pošiljati svojih otrok v italijanske šole. To je hujše ko vsaka grožnja raznarodovanja, zakaj tu se po načrtu, dan na dan, z zahrbtnimi sredstvi, ki bodo rodila strašne posledice. Ker ni zadostno italijanskih šol in ker je Italijanom prepovedano ustanavljati nove, ne preostaja drugo, ko pošiljati po sili otroke v francoske šole, kjer se ne zatira le naš jezik, ampak se pači tudi naša zgodovina in literatura in celo italijanski zemljepis.»

Predsednik zbornice: Poslanec Besednjak, poslovnik ne dovoljuje več ko 20 minut govora. Predmet, o katerem govorite, je sicer važen, toda držati se moramo poslovnika.

Besednjak: O šolstvu narodnih manjšin sta govorila poslanec Leicht in Ciarlantini ter minister prosvete, zato...

Predsednik zbornice: Zakaj se niste tudi Vi vpisali k splošni debati?

Besednjak: Sem se vpisal, toda generalno debato ste nenadoma udušili.

Dajte nam isto pravico, katero zahtevate za svoje lastne manjšine

Minister Casati, stavi Vam nastopno vprašanje: Kaj naj si mislijo narodne manjšine v Italiji, ko čitajo take članke v laških časnikih in jih primerjajo z Vašo šolsko politiko do lastnih slovanskih in nemških sodržavljancev? Ali ne morajo priti nujno do zaključka, da delate Vi z njimi isto in morda še slabšo politiko kakor Francozi v Tunisu. In pomislite, da morate Vi kot Italijan politiko v Tunisu le obsojati! V zgodovinskem razgovoru, ki smo ga imeli mi slovanski in nemški poslanci z Vami v palači Minerva, sem izjavil in sedaj ponavljam pred parlamentom: Mi ne zahtevamo za naše ljudstvo drugega ko to, kar zahtevate vi za italijanske manjšine v Tunisu (Hrup, protesti z različnih odsekov), v Maroku, v Braziliji, v Argentini, na otoku Malti in povsod kjer prebivajo manjšine vaše krvi. (Novi protesti).

Predsednik parlamenta: Pustite svobodo govora!

Besednjak: Spominjam se, da sem čital govor nekega člana današnje vlade, ki ga je držal pred vojno v obrambo narodne manjšine na otoku Malti. Nastopal je proti angleški vladi in izjavljal slovesno, da to ni nikaka iredentistična ali protidržavna propaganda,

ako zahtevajo Italijani otoka Malte solski pouk v materinem jeziku, Italijani — je povdarjal — imajo sveto in nedotakljivo naravno pravico se vzgajati v lastnem jeziku. Te ideje sprejemam za svoje in vprašam gospoda Casatija s parlamentarne tribune: mislite Vi, da kar je pravično v Tuniziji, more biti krivično v Julijski Krajini?

Medklici: To je nekaj drugega! Primera ne drži!

Besednjak: In ali mislite, da kar je sveto in resnično na otoku Malti, more postati lažljivo na Južnem Tirolskem? Pravica je ena in nespremenljiva za vse dežele in vse manjšine na svetu (Nov hrup, novi protesti), pravica se ne more spreminjati, ko prestopimo meje ene države!

Problem je zelo enostaven! Ako imate vi prav, ko branite naravne pravice italijanskih manjšin v inozemstvu (zopet protesti), tedaj imamo mi isto pravico tirjati in zahtevati za naše ljudstvo pouk v materinem jeziku. Če pa mislite, da smo mi v krivici, potem so v krivici tudi italijanske manjšine na Malti, v Tuniziji, v Braziliji in na Iztoku in vi jih morate zapustiti njihovi usodi.

Ne! Ne! Italijansko ljudstvo in ves omikani svet ve, da so italijanske manjšine, naše manjšine, in sploh vse manjšine v pravici, ko branijo svoje samostojno kulturno življenje. To zna Casati, to zna vlada, toda kljub temu da to ve, noče vršiti z nami pravice. On misli, da je v korist njegove domovine, ako naglo potujči narodne manjšine. (Ropot). Toda se britko moti. Ne varajte samih sebe! Vi boste lahko znižali kulturno stopnjo našega ljudstva, narodne zavesti mu niste sposobni izbrisati. Ni italijanski ljudskošolski učitelj tisti, ki je zmožen preosnovati mišljenje našega ljudstva. Tisoč in tisoč drugih vplivov in izkustev realnega življenja odloča v zgodovini. Največji učitelj in vzgojitelj katerega poznam, je politika, katero delate z našim ljudstvom, je uprava in gospodarstvo, kateremu ste nas podvrgli.

Rossi Passavanti se zažene proti Besednjaku in vpije: Gotovih žalitev ni mogoče poslušati.

Predsednik zbornice: Ne prekinjajte govornika!

Besednjak: Ravnajte z nami v vsem pravično in pošteno, in Hrvatje ter Slovenci bodo poštene italijanski državljani. Ponavljam državljani.

Ne domišljajte si pa, da boste mogli zatreti našo kri, uničiti našo preteklost in nam izrgati naše kulturno premoženje, ki je prepojeno z vsem našim bistvom.

Vsak poskus raznarodovanja mora naleteti na odločen in nezlomljiv odpor!

Predsednik: Poslanec Besednjak, zaključite!

Besednjak: Končujem svoj govor namenoma z besedami Gentilijevega sodruka Lombarda-Radice-ja: «Pozno se prebudi v ljudstvu narodna zavest in se more prebuditi le tedaj, ko je mišljenje prežeto ideje svobode. Pozno se prebudi, toda ko je že prebujena, je nobena sila ne more premagati. Boriti se more tudi proti siloviti premoči (Ropot in ostri protesti), umreti pa popolnoma ne more nikdar. Tlačena manjšina hoče rešiti zaklad, ki ji je bil izročen in čigar vrednost stoji visoko nad manjšino. Njena obramba je simbol človeških vesoljnih interesov. Kdor v narodnih bojih žali in napada, ta brani le sebično svojo oblast, kdor se brani, brani samega sebe in človeški duh. (Hrup. Protesti).

Govor poslanca Besednjaka je trajal približno eno uro. V zbornici je vladalo znaj veliko zanimanje, dasi je bilo ura že pozna. Nekateri poslanci, ki so bili zapustili zbornico, so se vrnili, ko so čuli, da govori zastopnik narodnih manjšin. Med izvajanjem poslanca Besednjaka je postala zbornica skrajno živa, mestoma viharina. Ko je končal,

se je zgrnilo okoli njega in njegovih tovarišev Tinza in Sternbacha mnogo poslancev, posebno bivših nacionalistov. Zastopnike narodnih manjšin ob-

sujejo z najrazličnejšimi vprašanji in razvijajo se živahni razgovori, ki trajajo več ko eno uro med govori Bianchi-ja in Grancelli-ja.

Nastop poslanca Besednjaka je napravil vtis in vzbudil v mnogih italijanskih poslancih zanimanje za vprašanje našega šolstva.

GOSPODARSTVO

Gospodarstvo in avtonomija

Program «Malega lista» obsega na odličnem mestu borbo za avtonomijo, za samovlado narodov, dežel in občin. Nasa zahteva po avtonomiji ni le začasna politična poteza, ampak je utemeljena v celotnem našem socialnem naziranju. Zato jo zahtevamo vselej in povsod, ne samo za Slovence v Italiji, ampak za vse narode in narodne dele, naj bivajo kjerkoli na svetu.

Gospodarska potreba.

Avtonomija ni le politična zahteva, ni samo solsko-kulturna zahteva, ampak je tudi gospodarska potreba. Ogledimo si torej avtonomijo z gospodarske plati.

Bog je ustvaril v raznih deželah različne naravne posebnosti in iz teh izvirajo potem različni pogoji za gospodarski obstanek prebivalstva. Poglejte samo na Goriško. Kako velik je razloček na tako majhnem kosku zemlje od Trente do Trziča! V Gorah ne poznajo vinske trte in breskve, v Brdih pa je trta in sadje glavni vir dohodkov, in vse drugo le malo šteje. Če bi kdo hotel po enem kopitu komandirati Gorjane in Brice, kaka zmešnjava bi nastala! Očitno je, da ima vsak kraj svoje posebne potrebe in se mora po teh tudi ravnati.

V državi.

Če pa so velike razlike v gospodarskem življenju male dežele, kakor je Goriška, tem večje bodo, ako vzamemo obširno ozemlje, kakor ga ima naša država. Pogoji gospodarskega obstanka so tako različni od enega konca Italije do drugega, da osrednja vlada v Rimu naredi več zmešnjave nego redu s svojim enotnim centralističnim vladanjem. Poglejmo naprimer le način prehrane med ljudstvom, ki živi v Južni Italiji in med nami na Primorskem. Preprosti narod tam doli ne pozna bele kave, pije kvečjemu črno;

belo si privoščijo le gospoda. Solato uživajo kar surovo, kakor se utrga na njivi, enako tudi čebulo in paradižnike. Naš človek se nikakor ne more privaditi na tak način prehrane. Zato pa delajo delavci iz južnih pokrajin hudo konkurenco našim delavcem, ki so vajeni boljšega življenja.

Kapitalizem in avtonomija.

Današnji kapitalistični red je avtonomiji nasproten. Veliki kapitalisti sede v glavnih mestih in od tam vladajo podložna ljudstva, odredajo, kaj se bo delalo in kaj se bo jedlo. Kapitalizem ima v sebi težnjo, da se vsebolj razširja in vedno več ljudstva podvrže. Presoja pa vse gospodarsko življenje po načelu profita. Njemu ni mar, da bi podložne delavske množice živele zadovoljno, človeka vredno življenje, ampak zasleduje edino le velik profit. Da pa doseže čimvečji profit, mora centralizirati vso proizvodnjo v vedno ozkih krogih lastnikov-vladarjev, deliti in mehanizirati delo ter zniževati delavske plače.

Naše socialno naziranje.

Mi zastopamo kapitalizmu nasprotne ideje. Gospodarsko življenje in snovanje mora iti ne za profitom, ampak za tem, da se vsemu ljudstvu omogoči zadovoljno življenje. Kadar bodo ljudje zadovoljni, bodo lahko pogrešali rastoči profit, ki ga kapitalizem ne more pogrešati. Mi smo proti temu, da se v velikih mestih zbira vsa vladarska moč v ozkih družbah bankirjev in veletovarnarjev, da je od njih volje odvisen obstanek narodov. Zato je treba uničiti centralistično-absolutično državo in na njeno mesto postaviti državo avtonomnih narodov in stanov. Le tedaj bodo narodi in stanovi zadovoljni, kadar bodo sami odločevali o svojih lastnih zadevah.

Koliko vina je na Goriškem.

Po podatkih, ki jih je zbral vinorejski in sadjarski oddelek pokrajinskega kmetijskega urada v Gorici, znaša letni vinski pridelek na Goriškem krog 163.820 hl. Na posamezne vinorejske pasove se ta množina razdeli, kakor sledi: (številke v oklepajih se nanasajo na leto 1923):

Brda 28.000 (33.885); Gorica z okolico 2.800 (3.705); Vipavska dolina 80.450 (94.656); Komenski okraj na Krasu 11.670 (9.725); Gorenja Furlanija 18.500 (20.751); Dolenja Furlanija 21.600 (21.523).

Pridelek znaša torej letos krog 90% lanske letine, ki je znašala 184.065 hl. Manjši pridelek 20.000 hl je pripisovati v prvi vrsti okolnosti, da je toča povzročila oklestila najbolj vinorodne kraje. Posebno v Brdih in v Vipavski dolini.

Srednja cena, ki se plačuje sedaj za nov pridelek se menja med 210 do 220 lir za hl dobrega brica in med 140 do 160 lir za hl vipavca. Čeravno ni prevelikega popraščevanja po blagu, se vendar cene držijo.

Glede kakovosti letošnjega pridelka je treba opomniti, da kljub slabim vremenskim razmeram, ki so neugodno vplivale na razvoj trte, so vina zadosti dobra, posebno v Brdih.

Pokrajinski kmetijski sveti. Vsled kr. odloka dne 23. oktobra 1924 stev. 1665 ima vsaka pokrajina možnost, da ustanovi svoj lastni kmetijski svet, ki

mu je poverjena kot javnopravnemu bitju važna naloga. V njegovo pristojnost spadajo vsi ukrepi, ki se nanasajo na povzdigo in pospeševanje kmetijstva. Sklepi sveta so končno veljavni.

Avstrijska vojna posojila je priznala Čehoslovaška svojim državljanom. Ne sicer v celotnem iznosu temveč le 70% plačanega posojila. Kaže torej, da je vsaj tukaj dober pričetek za končno rešitev tega važnega gospodarskega vprašanja.

Železnica Ajdovščina-Logatec. Važnost gradnje te proge je priznala tudi kr. komisija za upravo furlanske pokrajine v Vidmu. V svoji zadnji seji je sklenila pozvati rimsko vlado, naj resno vzame v pretres izvršitev te železniške proge, ki je za našo obmejno pokrajino kakor tudi za celo državo velike važnosti. Polagoma sicer, a vendar gotovo prodira prepričanje o potrebi te proge tudi v širše in merodajne kroge.

Cene po Istri. Črno vino: Višnjan 124-140, Piran 140; Oprtalj 125, Pazin 140, Novigrad 120-130. Belo vino: Višnjan 110-130, Piran 110, Oprtalj 110, Pazin 120, Novigrad 120-130. — Olje: Piran 8.50, Oprtalj 8.10, Pula 8.40, Pazin 8, Novigrad 8. — Seno: Pazin 18, Boljun 20, Piran 26. — Pšenica 140-160. — Koruza 110-120. — Goveda 4-5.50 živa teža, teleta 5.50-8. — Prašiči za rejo 100-200 glava, zaklani 7.80-9 kg. — Mleko 80-160 liter. — Jajca 60-90 komad. — Drva 8-13 kvintal.

Predelovalnica paradižnikov, zelenjadi in sadja v Gorici. Tik soškega mosta pri Pevmi je skoro dovršeno poslopje, ki bo služilo za izdelovanje paradižnikovih, zelenjadnih in sadnih konserv.

Družinski davek, ki so ga začele uvajati naše občine s 1. januarjem 1924, je odpravljen s početkom leta 1925. Mesto tega pa se uvede na novo davek na porabljene dohodke.

Po čem je lira?

Dne 18. decembra si dal ali dobil:
za 100 dinarjev — 34.30 L.
za 100 č. kron — 70.25 L.
za 100 fr. frankov 124.75 L.
za 100 avstr. kron — 3.20 st.
za 1 dolar — 23.10 L.
za 1 funt — 108.80 L.

XXVIII. Redni občni zbor «Pevskobralnega društva »Tomaj» v Tomaju se bo vršil v društveni čitalnici v četrtek 25. decembra 1924. ob 15. uri s sledečim dnevnim redom:

1. Nagovor predsednika;
2. Poročilo tajnice;
3. Poročilo blagajnika;
4. Poročilo knjižničarja;
5. Slučajnosti;
6. Volitev novega odbora.

Vabljeni so vsi člani in članice.
ODBOR.

MALI OGLASI

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vrečic. Uvoz in izvoz na vse kraje. Po ugodnih cenah. Tvrdka Gastone Dolinar, Trst — Via Ugo Polonio 5.

Invalid, sposoben za lažja dela, želi dobiti kako primerno službo kot vratar, raznašalec ali kaj podobnega. Naslov pri upravi «Malega lista».

Najvišje cene
plačujem za

KOŽE

kun, zlatice, lisice

dihurjev, vider, jazbecov, mačk, veveric, krtoč, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10 II. nadst., vrata 16
Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

Staroznana gostilna s prenočišči pri Rajhu na Kornu v GORICI.

Toči izvrstna domača črna in bela vina ter kraški teran. Kuhinja izborna. Sobe in prenočišča čista, postelje snažne.

Za obilen obisk se priporoča.

JOSIP DROČ
gostilničar.

Postajališče osebnih avtomobilov ki vozijo v Grgar, Čepovan in nazaj.

Poslano *)

«Na tozadevno notico g. Antona Zele-ta v «Malem listu» javlja podpisani odbor ponovno in zadnjikrat, da g. Anton Zele od 1. julija 1924. dalje ni več tajnik podpisane zadrage, in da ne prevzame za eventualne čine imenovane v imenu zadrage nikake odgovornosti. Obenem opozarja prizadete, naj morebitne slučaje zlorabe prijavijo za drugi in jih opozarja, naj se ne dajo begati po njegovih izjavah.»

Za Hranilnico in posojilnico v Št. Petru na Krasu, r. z. z n. z.

Odbor.

*) Za članke pod tem naslovom odgovarja uredništvo le v smislu zakona.

Zobozdravnik

dr. Lojz Kraigher

specialist za bolezni v ustih in na zobeh
sprejema za vsa zobozdravniška in zobotehniška opravila
v Gorici, na Travniku 20 (Piazza della Vittoria)
od 9-12 in od 3-5.

A. DELLA SAVIA & Co.

Trst, Via Ghenga 3, telefon 10-37
edini razprodajalec vina

OPOLLO

pristnega domačega pridelka z otoka

LASTOVO, DALMACIJA

Postavlja se brezplačno na dem
v sodskih in pletenkah.

Za preprodajalce znižane cene.

Dr. Ettore D'Ossvaldo

GORICA

Corso Verdi 24 (Trgovski dom).

Specialist za očne bolezni
Perfekcioniran na dunajski kliniki.
Ordinira od 10-12 in od 3-4.

Izšel je

„Vedež“

najprikladnejši žepni koledar
za l. 1925; dobiva se v knjigarni

J. ŠTOKA - Trst
VIA MILANO 37

Zobozdravniški ambulatorij

Zoboteknik

M. Godina

Via Genova št. 13 prvo nad.

TRST

od 9-1, od 3-7

— ob nedeljah od 10-12 —

NAŠA ZAVAROVALNICA

„L' UNION“

ustanovljena 1828

== je največji svetovni zavarovalni zavod ==

AUGUST RAVNIK gen. zastopnik

GORICA - Corso Vittorio Emanuele III, 28 - GORICA

Kaj nam z dežele pišejo

UKVE na Koroskem.

Od 30. nov. do 8. dec. smo preživeli v naši vasi prav srečne in zadovoljne dni. Po 10 letih smo zopet obhajali sv. misijon. Vodila sta ga Lazarista iz Mirna g. Klančnik in g. Zdravlič. Cel mesec smo se na to pripravljali. Zadnje tedne so pa Marijine družbenice ob večerih prav pridno pletle vence, s katerimi so našo malo župno cerkev okrasile tako bogato in obenem tako okusno, da se kaj podobnega še ne spominjamo. Na brale so tudi med vašani večjo svoto, da so glavni oltar za to priložnost povsem na novo preuredile. Nekateri farani so sicer od začetka sprejeli sv. misijon z nekim nezaupanjem, a so se vendar kmalu ogreli zanj srca vseh in zadnje dni je bila cerkev vedno natlačeno polna. Najlepsi je bil seveda zadnji dan, praznik Marije Brezmadežne. Slovenost je zelo povzdignila Marijina družba, ki je ta dan praznovala svojo desetletnico. Popoldne pred zaključkom misijona je bilo sprejetih vanjo 10 deklet nanovo. Ker je sneg, ki nas je prejšnje dni zapadel, skopnel, se je mogla razviti veličastna sklepna procesija. Radi zimakega mraza sicer dekleta niso mogle nastopiti v narodnih nošah, kakor jih je vspodbujala vojvodinja d'Aosta, pač pa so šle pred Najsvetejšim novosprejete družbenice z gorečimi svečami, kar je za naše kraje lepa novost. G. misijonarjem smo za njih lepe govore iz srca hvaležni. Želimo, da bi se za 10 let spet povrnili. Ukvari pa, ki ste se že od zadnjega misijona v verskem oziru odlikovali in bili prvi v celi Trbiški dekaniji, kazite se bolj za naprej svojim sosedom lepe krščanske zgleda!

MATERIJA

V noči od 7. na 8. t. m. je izbruhnil v gospodarskem poslopu barona Marzenija v Odolini velik požar. Ogenj se je s silovito naglico širil, ker je pihala močna burja. S težavo so rešili živino in prašiče. Zgorelo je poleg drugega tudi vse še neomlačeno žito letošnjega pridelka, ki ga je bila ogromna množina. Škoda se ceni na 200.000 L., ki je le delome krita z zavarovalnino. Vsi znaki kažejo, da je bil ogenj zločinski podtaknjen.

V brkiške hribe se je priklatil menda sam Bogasvaruj, vsaj tako je trdil nekdo, ko je sel skozi gozd nad Odolino. Videl je veliko črno zver, ki je bila podobna prašiču. Takoj se je zbralo več hrabrih lovcev, da upihnejo temu strašilu luč življenja in si naberejo lovske slave — a dosedaj brez uspeha. Našli so res sledove. Zemlja je bila vsa razgrita, manjša drevesa izruvana. Potemtakem bi moral res biti divji prašič, zlasti ker so se našle tudi sčetine te grde zveri. Ako ga bodo dobili, vam sporošimo.

KAZIJE

V naši vasi je majhno pa precej cvetoče društvo s čitalnico. V čitalnici pa so le taki časopisi, ki drže na kapitalistično stran. To daje nam kmetom misliti. Nekoč je bilo pri sestanku sklenjeno, da se naroči «Mali list». Predsednik pa je po svoji glavi naročil «Novice». Sedaj hoče, da bi se čitalnica prelozila bliže njega v prostor, ki nima ne poda, ne oken, ne vrat. Popravilo naj bi se na stroške društva. Ali je res treba?

VOLČJA DRAGA.

Želim vam potožiti, kako alabo živimo pri nas. Vse potrebščine se draže vedno bolj, a delavska plača gra raje nazaj. Za 11 lir moramo delati od teme do teme ob svoji hrani. Kako naj se preživlja družina 7 ali 8 ljudi v ti draginji? Ni čuda, če nam prihajajo po odvetnikih terjatve in opomini naših prodajalcev; saj so slednji prišli tudi oni, ko razprodajo 20-30 tisoč vrednosti vse «na puf». Vsaka delavska družina dolguje več ali manj, tudi do

3000 lir. — Če se delavec pritožuje radi slabe dneve, pa mu govore: «Če nočeš ti, bosta dva druga» (Laha seveda). Gospodje pa imajo za eno uro po 30 lir plače. Zakaj tolika razlika?

PESEM s KRASA.

Na Krasu pojejo tole pesem:

1. Naš... je en fejšt gospod, v... je ostir, zaljubljen je v laški snop, zato je kavalir.
2. Naš... cel je narodnjak, saj tak je mnog ostir, za narod toči solzice, zase pa «Wein und Bier».
3. Naš... daje dober svet, saj to zna vsak ostir, županom pravi: «Srajca ta je črna, pa zdaj je sreče vir».
4. Naš... je en fejšt gospod, v... je ostir. Če zgled njegov posnemal boš, boš kmalu kavalir.
5. Mi pravimo pa le tako: «Kdor zdaj je kavalir, ga kmalu, kmalu sam hudir, bo vzel v svoj kvartir».

SEMBIJE.

Nasa cesta - Skrajna nemarnost oblasti.

Dolgo smo molčali, a ne moremo več. Cesta, ki pelje od naše vasi v Trnovo je postala taka, da je že po dnevu smrtno-nevarno po njej voziti. Gorje mu pa, kdor mora po noči po njej, pa mu ni dobro znana vsaka luknja. Čudno, da se ne zgodi hujših nesreč, kot da se kak voz polomi. Bo že kmalu stara, zapuščena cesta boljša kot je nova. Ljudje se že menijo, da jo bo treba zapreti; in vendar je to deželna cesta. Po njej gre ogromen promet. Saj cela zgornja Pivka (Knezak, Zagorje, mi) in mnogo trnovske doline od nje živi. Vojaske avtomobil so ob velikih vajah cesto silno razruvali, a od nikoder ni nobenega, ki bi se kaj zmenil zanj. Obračamo se s tem na poklicane oblasti, da se nekoliko pobrigajo za to. Svarimo pa tudi vse, ki jo dobro ne poznajo, naj ne vozijo po njej, dokler mi v «Malem Listu» ne sporošimo, da je za silo popravljena. Davki, da je strah, nemarnost pa taka! Več prizadetih.

Iz BREGA.

«Novice» pišejo v članku «V pravi luči» med drugim:

«Kje je ljudstvo, ki bi se ne postavilo ogorčeno v bran, sto tisoč mož kot en sam mož, ko mu trgajo srce iz prs, kje ljudje, ki bi se v takih hipih upali zanašati prepričanju v domačo hlo, zahrbtno spravljati ob pošteno ime moze, ki stoje častno in neustrasno v prvih vrstah v boju za naše pravice, hujskati in slepiti nesrečno ljudstvo, izpostavljati je škodoželjnemu zasmehu in preziru tuje javnosti?!»

Na to vprašanje uljudno odgovarjamo «Novicam» na obe ušesi prav glasno, da so ljudje v Bregu, ki se postavijo v bran za pijavke, ki vodijo narod samo zato, da ga — izmozgavajo. Mi ne potrebujemo, da nam «Novice» nastevajo zasluge narodnih mož, mi te moze — poznamo že po perju. Nam ni v zlahti ne Wilfan, ne Šček; tudi ne Biteznik se manje pa Slavik. Naše ljudstvo je tako zrelo, da zna razlikovati delo teh mož.

Dr. Slavik in kompanija naj se sramuje, da je hotela dr. Biteznika pahniti v ječo. Mi tej kompaniji sporočamo, da naj ne prihaja več v Breg, ker ljudstvo jih ne smatra več za trezne moze, marveč za pajace.

Naša pošta.

Sola za solerje je v Trstu v ulici S. Nicolò, št. 12. Potreben je rojstni list, kazensko spričevalo, zdravniško spričevalo, izkaz o bivanju v občini, fotografija, očetovo dovoljenje.

Tiskarna Spazzal.

Zahtevajte in prepričali se bode, da je

MILO - GODINA

NEPREKOSLJIVO

Izdeluje dobroznana demača tvorka

J. S. Godina, Trst

Via del Scoglio 316
Telefon šte. 18-78

Čevljarnica FORCESSIN

Je najboljša zaloga z dobrim blagom.

Trst via Caprin 5 pri Sv. Jakobu Trst

Vseh čevljarjev najbolj fin je trški Forcestin.
Kdor se enkrat tam obuje, vedno potlej tam kupuje.
Pojd k njemu tudi ti, videl boš, da prav naradi.

Čevljarnica FORCESSIN

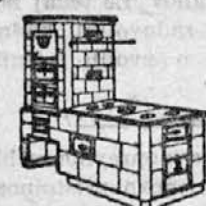
TRGOVINA jestvin in zelenjave, svežega in suhega sadja, izvrstnega vina v steklenicah i. t. d. cenjenemu občinstvu se priporoča lastnik

Angel Gregoris - Trst

VIA COMMERCIALE 330

Postrežba na dom!

Cene zmerne!

Andrej Purič

Kovaški mojster

TRST

Via Media št. 6

Izvršuje

Vsakovrstna stavbena dela. - Zelezne ograje in omrežja - Takojšnja izvršitev. Štedilniki vseh vrst. Izdeluje tudi Zelezne rolettes.

Poprave Spopolnitve

Zobotehnični ambulatorij

TRST, Via Settefontane št. 6, I nad.

odprt vsak dan od 9.—13. in od 15.—19. Izvršujejo se hitro in točno vsa dela z zlatom kakor tudi zobnice s kavčukom.

Slovenem 20% popusta. - Delo zajamčeno

EGIDIJ SCHIFFLIN, koneesijonirani zobotehnik.

Ljubljanska kreditna banka

Podružnica u Trstu: Via XXX Ottobre 11

Brzjavni naslov: Bancalubiana - Telefona: 5-18, 22-98

Podružnice:

GORICA, Beller, Celje, Cresson, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, N. Sad, Plaj, Sarajeva, Spilj.

Centrala v Ljubljani

Delniška glavica in rezervni zaklad: 60.000.000 dinara

Bavi se z vsemi bančnimi posli. - Sprejema vloge na vložne knjižice ter jih obrestuje z 4%, a vloge na tekoče račune v Lirah in v Dinarjih po dogovoru. - Izvršuje borzne naloge in daje v najem varnostne pušice (SAFES)

Blagajna je odprta od 9^{1/2} do 12,50 in od 14^{1/2} do 16 ure